Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Kommunisternes program : vedtaget på Danmarks kommunistiske Partis 25. kongres 23.-26. september 1976
Ophav:
Ressourcetype:
Ressourcetype:
Oprindelsesdato: 1976

Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program
Opstilling: DA-småtryk. Politik 8
Relateret:
Relateret:
Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

KOMMUNISTERNES PROGRAM

Kommunisternes program

DET KGL. B
31.0K
SMAATR

Kommunisternes program

vedtaget på
Danmarks kommunistiske Partis
25. kongres
23.-26. september 1976

Forlaget Tiden 1976

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

1977/2900

Udsendt af Danmarks kommunistiske Parti
i kommission på Forlaget Tiden
1. oplag: 25.000 eksemplarer
2. oplag: 10.000 eksemplarer
Tryk: Terpo Tryk
Illustrationer af Dea Trier Mørch
ISBN 87-579-0131-7

INDHOLDSFORTEGNELSE

I Overgangen fra kapitalisme til socialisme 9
1. Kapitalismen og dens krise 9
2. Imperialismen – folkenes fjende 12
3. Socialismen og folkenes nye muligheder 13
4. For antimonopolistisk demokrati 15

II Det danske samfunds krise 19
1. Dansk kapitalismes udvikling 19
2. Tilvante forestillinger bryder sammen 21
3. Demokratisk kamp – aktivisering af folkets kraft 23

III Program for en demokratisk politik rettet mod storkapitalen 25

En bedre tilværelse for folket 25
1. Ret til arbejde og forøgelse af købekraft og realindkomst 26
2. Sikring af beskæftigelse under menneskeværdige forhold 27
3. Kollektive goder til lettelse af dagliglivet 29
4. Boligen – en menneskeret 30
5. Social sikring 32
6. Omsorg for sundheden 34
7. Sikring af et menneskeligt miljø 36
8. Fuld ligestilling for kvinderne 37
9. Et demokratisk uddannelsessystem – et behov for folket 39
10. Forskning til gavn for folket 43
11. Kulturel udfoldelse 44
12. Aktive fritidsmuligheder for alle 46
13. Ungdommen – samfundets fremtid 47

Demokratisering af samfundet og garanti for folkets frihed .. 48
1. Virkelig medbestemmelse 49
2. Garantier for folkets frihedsrettigheder 50
3. En ny demokratisk forfatning 50
4. Lokalt selvstyre 51
5. Demokratisering af statsapparatet 51

En demokratisk økonomisk politik 52
1. Demokratisk nationalisering 53
2. Demokratisk planlægning 53
3. Bekæmpelse af inflation og betalingsbalanceunderskud . 54
4. Samfundsledelse af udenrigshandelen 54
5. Demokratisk skattepolitik 55
6. Offentlige besparelser 55
7. En fremtid for det danske landbrug 56
8. En ny fiskeripolitik 57
9. Sikring for selvstændige næringsdrivende 57
10. En national og demokratisk energipolitik 58

En selvstændig udenrigspolitik for fred og samarbejde 59
Grønland 61
Færøerne 62

IV Det socialistiske Danmark 63

V Den samfundsforandrende kraft 67
1. Enhed giver styrke 67
2. To hovedretninger i arbejderbevægelsen 67
3. Aktionsenhedens metode 69
4. Det arbejdende folks organisationer 71

VI Danmarks kommunistiske Parti 73

Kommunisternes program

Den krise, der har grebet det danske samfund, løses ikke ved lapperier. Den skyldes ikke blot forbigående vanskeligheder, men misforhold, som kun dybtgående samfundsændringer kan overvinde.

Danmark er et rigt land. Produktionsapparatet er mere udviklet, end det nogen sinde har været. Den arbejdende befolkning er dygtig og arbejdsom. Uddannelsesniveauet er steget. Det skulle dermed være muligt at fremstille flere, bedre og billigere varer, boliger og tjenesteydelser, så tryghed i tilværelsen og menneskelig udfoldelse kunne sikres for alle.

I stedet går det den modsatte vej. Produktionsapparatet udnyttes ikke efter sine muligheder. Arbejdere smides på gaden. Nyttige varer destrueres. Uddannelsesmulighederne spærres. Priser og skatter stiger. Sociale og kulturelle bevillinger skæres ned, mens de militære svulmer op. Og der råbes på gennemførelsen af yderligere tilbageskridt. Følgen er, at utryghed og frygt for fremtiden breder sig.

Hvorfor går det sådan? Fordi landets rigdomme og produktive muligheder kontrolleres af storkapitalen, ikke af folket. Det er samfundssystemet, der bærer skylden. Den kapitalistiske produktionsmåde bygger på, at hensynet til kapitalens profit går forud for hensynet til menneskene. Det er det, vi nu mærker følgerne af.

Det afgørende svar til samfundskrisens udfordring er at erstatte kapitalismens produktionsmåde med socialismens. Når produktionsapparatet er samfundseje, og det arbejdende folk har magten i samfundet, kan dets rigdomme og muligheder planmæssigt udnyttes til at efterkomme befolkningens materielle og kulturelle behov. Den virkeliggjorte socialisme viser, at det lader sig gøre. Overgang til socialismen er i vor tid en mere og mere påtrængende nødvendighed, hvis folkene vil sikre sig

mod følgerne af de nye alvorlige sammenbrud, som den gamle samfundsorden bærer i sig.

Men hvordan påbegyndes og sikres overgangen til et nyt og bedre samfund? Herom handler dette program.

Den samfundsforandrende kraft kan kun komme fra folket selv. Arbejderklassen kan og må finde veje til at samle det arbejdende folks store flertal om sig i målbevidst handling, i klassekamp mod den storkapital, som i dag behersker samfundet. Det er der nye muligheder for i vor tid, hvor flere og flere forstår, at det ikke kan blive ved, som det går.

Kommunisterne begrunder i dette program, hvorfor og hvordan der nu kan sættes gang i den forandring af samfundet, som er nødvendig.

Danmarks kommunistiske Parti ser det som sin grundlæggende opgave at stille sig i folkets tjeneste for at fuldbyrde det danske samfunds overgang fra kapitalisme til socialisme, for at bringe arbejderklassens sag til sejr og sikre det danske folks fremtid.

I ⋆ Overgangen fra kapitalisme til socialisme

1. Kapitalismen og dens krise

De store forandringers tid i samfundsudviklingen opstår, når de bestående produktionsforhold bliver en utålelig lænke på produktivkræfternes udnyttelse i fremskridtets tjeneste. Det er en sådan tid, vi lever i.

I kraft af deres *private* ejendomsret til produktionsmidlerne tilegner kapitalejerne sig det produktionsresultat, som alle arbejdende har været med til at skabe i en *samfundsmæssig* indsats. Kapitalejerne har retten til at lede og styre produktionen ud fra deres private interesser, som går på tværs af det samfundsmæssigt nødvendige. Derfor udnyttes vor tids vældige produktivkræfter til stadig alvorligere skade for den arbejdende befolkning. Derfor skærpes og udvides klassemodsætningerne i samfundet. Derfor er samfundets krise en krise for hele det kapitalistiske system, en *almen krise*, som først overvindes med systemets forsvinden.

Det arbejdende folks *klassekamp* for at hævde sine interesser over for den herskende klasse bliver derfor også en kamp for at sikre det samfundsmæssige fremskridt.

Under kapitalismen udbyttes de arbejdende gennem lønarbejdets system. Den udbetalte løn modsvarer kun en del af de værdier, som de arbejdende skaber. Resten, merværdien, tilegnes af dem, der ejer produktionsmidler og anden kapital – som profit. Arbejderklassens kamp mod udbytningen er den mest umiddelbare klassekamp mod kapitalen. Arbejderklassen er hovedkraften i kampen mod kapitalismen. Under kapitalismen sættes produktion kun i gang, når der kan regnes med profit og kapitalforøgelse. Produktionen foregår derfor uden samlet plan og i nådeløs indbyrdes konkurrence. Kapitalismens talsmænd har hævdet, at dette »kræfternes frie spil« ville løse alt til det bedste. Sådan gik det ikke. Det kapitalistiske system er hele sin

tid igennem blevet rystet af jævnligt og uundgåeligt *tilbagevendende økonomiske kriser*.

De sejrende i den indbyrdes konkurrencekamp koncentrerede øget kapital og indflydelse på deres hænder. Der opstod kapitalistiske *monopoler*. De forstærkede udbytningen og udviklede nye former for den. De forbandt sig med bankkapitalen til finanskapital. *Storkapitalen* gjorde sig mere og mere til herre inden for det kapitalistiske system. Fra omkring århundredskiftet trådte det ind i sit *monopolkapitalistiske* eller *imperialistiske* stadium.

Det gjorde ikke systemet mere stabilt. Ingen samfundsform har bragt så frygtelige ulykker over folkene som imperialismen gennem dette århundredes kriser og krige. Klassekampen udvidedes og skærpedes. I en række lande gjorde det arbejdende folk ende på det kapitalistiske system. Verdens overgang fra kapitalisme til socialisme var i gang. Kapitalismen var trådt ind i sin forfaldsperiode, sin *almene krise*.

Storkapitalen indså, at den måtte gribe til nye metoder for at forlænge sit herredømme. Navnlig siden 2. verdenskrig søgte den at »regulere kapitalismen« gennem omfattende statslige indgreb i det økonomiske liv, under tilsidesættelse af »kræfternes frie spil«.

Under denne *statsmonopolistiske kapitalisme* sammenflettes monopolernes magt mere og mere med den statslige magt til en samlet styringsmekanisme for samfundet. Økonomi og politik bliver mere og mere uløseligt forbundne. De egentlige afgørelser træffes af monopolernes forskellige ledere. Ikke alene er deres egne økonomiske dispositioner af vidtrækkende virkning, de stiller også krav om statslige foranstaltninger til sikring af deres profitniveau og opretholdelse af deres magt. De råder over positioner indenfor statsapparatet og forbindelser i det politiske liv, så de effektivt kan indvirke på de politiske beslutninger, endda uden at behøve selv at træde i forgrunden.

På samme måder opnår monopolerne at få skattebegunstigelser, afskrivningsregler, kreditter, tilskud m.v. fra statskassen, betalt af øgede skattebyrder på befolkningen. Samtidig får de staten til at holde lønningerne nede gennem »indkomstpolitik«, indgreb mod overenskomster m.v. Det er en statsorganiseret skærpelse af udbytningen – under påskud af at »sikre økonomien«, »redde landet« og lignende.

Statsmonopolismen tjener til at løse endnu mere vidtrækkende problemer for storkapitalen.

Udnyttelsen af moderne teknik kræver store investeringer ikke blot i produktionsapparat, men også i samfærdselsmidler,

forskning, uddannelse af arbejdskraft m.v. For at opretholde kapitalens profitniveau skubber monopolerne flest muligt af disse udgifter over på det offentlige, så også de betales af den arbejdende befolkning selv gennem øgede skatter. Monopolerne kan så skyde sine kapitaler i de foretagender, som er mest profitable i forhold til investeringerne.

Monopolerne opnår også øget og indbringende afsætning gennem offentlige bestillinger. I særdeleshed gælder dette militærvæsenet, som spiller en voksende rolle i statsmonopolismens økonomiske system.

Den statsmonopolistiske kapitalisme betyder en hidtil uset koncentration af økonomiske og politiske magtmidler for at opretholde storkapitalens herredømme. Men derved er den også en grovere udfordring til alle de klasser og lag, som udnyttes af monopolerne.

En overgang kunne de statsmonopolistiske metoder synes at have stabiliserende virkning. Især i 60'erne proklameredes det, at kapitalismen nu var »styret« og »krisefri«. Dog kun en stakket stund. På nye og endnu mere omfattende måder slog systemets almene krise igennem – med uhørt inflation, med rystelse af penge- og valutasystemet, med nye arbejdsløshedskriser.

Trods alle statslige indgreb formår storkapitalen således ikke at styre sit eget system. Den forsøger at løse sine problemer ved at læsse yderligere byrder over på alle andre lag og klasser – i første række på arbejderne, men også på andre lønmodtagere, på samfundets mellemlag såvel som på alle i forvejen svagt stillede eller diskriminerede grupper. Den skåner ikke de mindre kapitalister, der stiller sig i vejen for den. Men derved skærper og udvider den kun yderligere modsætningerne i samfundet og uddyber dets krise. *Den statsmonopolistiske kapitalisme er i krise* – ikke alene økonomisk, men også politisk og ideologisk.

Deri ligger også de grundlæggende årsager til det danske samfunds krise.

2. Imperialismen – folkenes fjende

Monopolkapitalismen søger også at brede sin magt ud i international målestok. Af den forbitrede konkurrencekamp opstår mægtige *multinationale koncerner*, som behersker livsnerver i den internationale økonomi, og som manøvrerer hen over landegrænser. De gør sig også til en vigtig faktor i verdenspolitikken og er ofte i stand til at bestemme de enkelte regeringers politiske handlinger.

Monopolerne deler deres indflydelse efter magtens princip. Det bestemmer også den internationale politik, der føres under

monopolkapitalismens system, *imperialismen*. Stærkere imperialistiske magter underlægger sig svagere, og udnytter dem for sine økonomiske, politiske og militære formål. I vor tid sker det særlig gennem økonomisk integration og politisk-militære blokdannelser som f.eks. EF og NATO. Sådanne alliancer respekterer ingen ligeberettigelse mellem medlemsstaterne, tilsidesætter eller ophæver de svagere partneres suverænitet, så en national krise føjes til disses øvrige kriseproblemer. Inden for blokkene fortsætter den indbyrdes konkurrence- og magtkamp.

Det imperialistiske verdenssystem, hvis hovedmagt er USA-imperialismen, holdes imidlertid først og fremmest sammen af monopolernes fælles klasseinteresser. De er rettet mod folkenes sociale og nationale befrielseskamp, og fremfor alt mod det socialistiske verdenssystem, hvor folkene allerede har frigjort sig for kapitalismens og imperialismens herredømme. Imperialismens politik over for socialismen og folkene bygger også på magtens princip. Den er rede til at gribe til de yderste magtmidler, til krigen, når den tror, det kan fremme dens formål. For

indflydelsesrige monopolkredse er krig til og med en uhyre indtægtskilde.

Da Sovjetunionen efter Oktoberrevolutionens sejr i 1917 som den første socialistiske stat stod ene over for en kapitalistisk omverden, søgte imperialismen gennem interventionskrige at kvæle socialismen.

Da den hitlertyske imperialisme med støtte fra de mest reaktionære kredse i andre lande gik til angreb på Sovjetunionen, endte det med fascismens historiske nederlag.

Da flere lande efter 2. verdenskrig slog ind på socialismens veje, satte den imperialistiske politik sig som opgave at »rulle kommunismen tilbage«. Også uden åben krig bringer imperialismen alle tilgængelige midler i anvendelse for at opnå sit stadige formål: at svække og nedbryde socialismen.

Vor tids imperialisme har grundlagt sin magt på århundreders udplyndring med kolonialismens umenneskelige metoder. Folkenes rejsning har gjort det umuligt at opretholde koloniherredømmet, men imperialismen fortsætter sin udnyttelse af disse lande med ny-kolonialismens metoder. Selv om man nødtvungent har måttet anerkende landene som politisk selvstændige, udnytter man sin økonomisk-tekniske overlegenhed til at påtvinge dem økonomiske, militære o.a. betingelser, som i praksis berøver dem midlerne til selvstændig udvikling og plyndrer dem for værdier, så folkene fortsat holdes i elendighed. Imperialismen griber til undertrykkelseskrige, når den ser mulighed derfor.

Imperialismen er folkenes fjende. Den er den alvorligste trussel mod menneskenes fremtid i vor tids verden. Dens stræben efter profit og magt avler en stadig fare for, at den driver verden til en atomkrigs katastrofe. Den påtvinger folkene en oprustning, hvor umådelige værdier ødes. Den bringer krisers elendighed over dem. Den udbreder sult og fascistisk undertrykkelse til lande, som den kan få magt over. Den søger, så vidt den overhovedet formår, at hindre folkene i at gennemføre demokratiske og socialistiske samfundsændringer.

3. Socialismen og folkenes nye muligheder

Imperialismen er imidlertid ikke længere den eneste magt i verden. Først i Sovjetunionen, siden i en række andre lande, tog det arbejdende folk magten, gjorde de afgørende produktionsmidler til samfundsejendom og opbyggede socialismen. Socialismen kunne ikke længere fejes til side som en utopi. Den førte de lande, hvor den blev virkeliggjort, til et opsving og socialt fremskridt som aldrig før i historien. Dermed udformedes også et

socialistisk verdenssystem, som stærkere og stærkere gør sig gældende i den internationale politik – for fredens sag, for solidaritet med overfaldne eller undertrykte folk.

Fællesskabet af socialistiske stater bygger på socialismens principper om solidaritet og broderskab mellem folkene, på staternes suverænitet og ligeberettigelse, på gensidig hjælp til fælles gavn, på arbejderklassens internationalisme. Erfaringerne viser, at det socialistiske verdenssystem netop derved har sikret sig betydelig fremgang.

Klassekampen mellem arbejde og kapital giver sig også udtryk i en *international klassekamp*, hvis modpoler er socialisme og imperialisme.

Den økonomiske og politiske udvikling har internationaliseret mange problemer, så deres løsning kræver sammenhold på tværs af grænserne.

Socialismens opsving og øgede styrke, imperialismens nedgang og uddybede krise giver arbejderklassen og folkene i alle lande nye muligheder for at sikre deres interesser.

Fremfor alt imødegås imperialistiske forsøg på at slippe en ny verdenskrig løs af *socialismens fundamentale interesse i fred*. Fred og afspænding skaber de gunstigste betingelser for opfyldelse af socialismens samfundsmæssige mål, og socialismen giver ikke plads for private magtinteresser, som finder krig og oprustning indbringende og ønskværdig. Derfor har folkene i deres stræben efter fred, national selvstændighed, demokrati og socialt fremskridt fælles interesser med socialismen. Forenet i kamp mod imperialisme og reaktion udgør det arbejdende folks bevægelse mod storkapitalen, de nationale frihedsbevægelser og den virkeliggjorte socialisme tilsammen en kraft, som allerede er en bestemmende faktor i verdensudviklingen. Den kan blive afgørende for udnyttelsen af vor tids muligheder.

Der er nu muligheder, som ikke fandtes før, for at sikre freden, forhindre en ny verdenskrig. Vejen går gennem at påtvinge imperialismen respekt for principperne om fredelig sameksistens mellem stater af forskelligt samfundssystem – om samarbejde mellem staterne på ligeberettigelsens grundlag, uden indblanding i hinandens indre anliggender eller krænkelse af suveræne rettigheder.

Især i Europa har det udsigtsløse i den »kolde krig«s politik styrket de kræfter, som søger i retning af et nyt system i de mellemstatslige forbindelser, byggende på den fredelige sameksistens' principper og uden opdeling i blokke. Det har ført til vedtagelserne på den europæiske konference for sikkerhed og samarbejde, til forhandlinger om gensidig nedrustning og til af-

taler om udvidet økonomisk samarbejde. Folkenes egen indgriben kan og må fremme en sådan udvikling.

Det er Sovjetunionens og andre socialistiske staters faste fredspolitik, der sammen med arbejderklassens og folkenes aktive fredskamp har opnået et omsving fra »kold krig« til international afspænding. Det er et betydningsfuldt resultat, netop fordi krisen i kapitalismen også vækker aggressive og desperate tendenser til live i den. Afspændingen skaber bedre betingelser for at bremse de imperialistiske krigsplaner. Men ligesom afspændingen kun blev vundet gennem udholdende og årvågne anstrengelser, kræver det fortsat en omfattende indsats at gøre afspændingsprocessen uigenkaldelig.

Der er nu muligheder, som ikke fandtes før, for at sikre, at folkene selv kan bestemme ændringerne og udformningen af deres samfund. De, som først slog ind på socialismens veje, måtte samtidig kæmpe mod udenlandsk militær intervention. Det kan forhindres, når international solidaritet sikrer, at principperne om fredelig sameksistens overholdes. Denne nye situation åbner nye veje for overgangen fra kapitalisme til socialisme, såvel i udviklede kapitalistiske lande som i de nye lande, der søger en ikke-kapitalistisk vej ud af tilbagestående heden.

Der er nu muligheder, som ikke fandtes før, for at overbevise om, at socialismen er folkenes fremtid. Den virkeliggjorte socialismes eksempel viser, at de onder, kapitalismen og dens krise bringer over folkene, ikke er naturgivne, men skabt af en overlevet samfundsform. Over for kapitalismens inflation, massearbejdsløshed, sociale nedskæringer og angreb på uddannelsen og kulturlivet står socialismens planmæssighed, stabile priser, sikring af ret til arbejde, uafbrudte sociale og kulturelle fremskridt og dens udvidelse og forbedring af uddannelsen. De problemer, som tynger det arbejdende folk under kapitalismen, er løst eller under løsning i socialismen. Forståelsen heraf styrker folkenes tillid til, at de også selv, ud fra deres forudsætninger, kan løse deres samfundsproblemer.

4. For antimonopolistisk demokrati

Forandringerne i verden og kapitalismens overgang til statsmonopolisme skaber en række nye betingelser for klassekampen. Dermed rejses nye opgaver for arbejderbevægelsen i kapitalismens lande.

På den ene side betyder den statsmonopolistiske kapitalisme en koncentration af antidemokratisk magt. Den har store økonomiske, militære og ideologiske magtmidler til sin rådighed, og organisation til at udnytte dem. Den har erfaring i politisk ma-

nøvrering og bedrag. På den anden side bringer denne magtkoncentration sig nødvendigvis i åben konflikt med stadig større dele af befolkningen, tilintetgør illusioner om, at det kapitalistiske klasseherredømme er demokratisk, og risikerer at bringe sig i politisk isolation.

Sammenfletningen af monopolernes magt med den statslige betyder, at alle økonomiske kampe uvægerligt også får politisk karakter. Arbejderklassens lønkamp bliver også en kamp om statens foranstaltninger. Krav om forbedringer for befolkningen bliver også krav om en ny politik.

Den statsmonopolistiske indgriben omfatter alle samfundets områder. Monopolernes magt retter sig mest direkte mod arbejderklassen for at tvinge yderligere merværdi ud af den. Men den retter sig i sine økonomiske, politiske og kulturelle bestræbelser også mod andre, som uden at være arbejdere væsentligst lever af deres egen arbejdsindsats. Det gælder funktionærer, teknikere, intellektuelle, o.a. Det gælder selvstændige inden for landbrug, håndværk, handel og servicefag. Den retter sig mod sådanne grupper i befolkningen som kvinderne og ungdommen, eller pensionisterne og de handicappede. Monopolernes forbundethed med det imperialistiske verdenssystem bringer dem endvidere i modstrid med folkenes stræben efter fred og selvstændighed, med alle antiimperialistiske bevægelser. Under den statsmonopolistiske kapitalismes krise skærpes alle disse modsætninger. Utilfredshed, modstand og protest breder sig. Der modnes kræfter, som har fælles interesse i at få gjort op med monopolernes magt.

Hermed skabes nye reale muligheder for at føre kampen for et nyt samfund frem på trods af monopolernes øgede magt. Det er arbejderbevægelsens store opgave i vor tid at udvikle kampformer, der svarer til disse muligheder. Det er også nødvendigt at gøre det. Ser man passivt til, mens systemets krise breder sig, lader man døren åben for, at monopolerne griber til de yderste magtmidler.

Erfaringen har vist, at den reformistiske politik, som aldrig vovede at gå til angreb på kapitalens virkelige magtpositioner, ikke fører frem i den antimonopolistiske kamp. Det fører heller ikke til noget blot at konstatere kapitalismens råddenskab. Det drejer sig om at udforme en kamplinje, der kan rejse og samle de kræfter, der kan sætte gang i ændringen af samfundet og dets grundlag.

Den herskende klasse opgiver aldrig af sig selv sine privilegier og sin magt over samfundet. Den må tvinges dertil af den folkelige magt, som arbejderklassen sammen med sine forbundsfæller

kan rejse gennem sin aktivitet og sin organiserede optræden. Det arbejdende folk gør sig til en kraft gennem kamp for sine mest påtrængende interesser og for at vinde sig frihedsrettigheder til at sikre dem.

Det er en kamp for *demokrati*. Enhver overgang til socialismen er opnået gennem, at folkets kamp for demokratiske mål er vokset over i en kamp for socialismen.

Formerne herfor har været forskellige, bestemt af forholdene i hvert land og til hver tid. I vor tid søger folkene sig nye overgangsformer svarende til de nye betingelser, der er opstået. Erfaringerne herfra understreger, at bredt sammenhold i den demokratiske kamp og aktiv beslutsomhed i varetagelse af det arbejdende folks interesser er afgørende for at overvinde de modstød og intriger, som monopoler og reaktion overalt iværksætter for at bevare deres magt.

Ikke mindst i Europas kapitalistiske lande udfolder klassekampen sig i disse år i et omfattende opsving i det arbejdende folks demokratiske kampe. De har i hvert land deres særpræg og egenartede former, men indeholder alligevel afgørende fælles problemer. Derfor kalder de på indbyrdes solidaritet og giver gensidig inspiration. De giver ny erfaring om, at det arbejdende folks interesser under den statsmonopolistiske kapitalisme kun hævdes i kamp mod storkapitalen, på bekostning af dens berigelse og magt. Den demokratiske kamp bliver en antimonopolistisk kamp. I den kan arbejderklassen sikre sig forbundsfæller blandt alle de klasser og lag, som statsmonopolismen også retter sig imod. En sådan *antimonopolistisk alliance* vil have rod i det store folkeflertal. Denne alliance kan udformes i den fælles modstand mod monopolerne. Men det er ikke nok. Statsmonopolismens sammenfletning af økonomisk og politisk magt gør, at den antimonopolistiske kamp kun kan vinde frem, når kræfterne forenes om en *samlet* demokratisk politik rettet mod storkapitalen. En sådan politik forudsætter, at der gribes effektivt ind mod storkapitalens magtpositioner, mod dens kontrol over det økonomiske liv, mod dens magt til at lede og fordele arbejdet, mod dens metoder til at øve politisk indflydelse og til at dirigere massemedierne og anden ideologisk påvirkning, mod dens antidemokratiske anvendelse af juridiske, politiske og militære magtmidler. På alle sådanne områder må befolkningen vinde sig demokratiske rettigheder, så det arbejdende folk og dets organisationer virkelig kan øve kontrol og gennem aktiv demokratisk indsats sætte sin vilje igennem over for storkapitalens.

Når arbejderklassen og dens forbundsfæller gennem sin aktivitet erfarer, at de kan gøre sig til en selvstændig magt i samfun-

det, kan de også sætte indgribende samfundsændringer igennem. De kan tilkæmpe sig et *antimonopolistisk demokrati*, hvor folket har nye og udvidede demokratiske rettigheder og bruger dem til foranstaltninger, der bryder storkapitalens magt. Den antimonopolistiske kamp i det store folkeflertals interesse kan bringe storkapitalen i politisk isolation og derigennem også svække dens muligheder for at anvende voldsmagt mod samfundsændringerne.

Antimonopolistisk demokrati er endnu ikke socialisme, men et brud på statsmonopolismen og storkapitalens magt. Det åbner for en samfundsmæssig proces, der kan sikre afgørende fremskridt for det arbejdende folk og give det selvbevidsthed om, at det formår at lede samfundet. Det kan sikre sådanne betingelser for den politiske og samfundsmæssige kamp, at overgangen til socialismen kan foregå uden borgerkrig, som resultat af en aktiv demokratisk kamp.

Den danske kapitalismes krise stiller arbejderbevægelsen over for den opgave at åbne nye veje gennem udfoldelse af den antimonopolistiske kamp.

II * Det danske samfunds krise

1. Dansk kapitalismes udvikling

Det danske samfund befinder sig i en dybtgående krise. Det bliver mere og mere klart, at der må afgørende samfundsmæssige ændringer til.

Danmark er ramt af kapitalismens almene krise, men følgerne bliver særlig alvorlige under de forhold, som præger dansk kapitalisme.

I sin tid udviklede kapitalismen sig i Danmark under gunstige vilkår. Det var i den periode, hvor kapitalismen ude omkring udviklede sig til imperialisme. Danske kapitalister kunne dengang sikre sig ekstra profitter ved at sælge danske kvalitetsvarer på de imperialistiske stormagters markeder. Derved opnåede de højere priser – betalt gennem udplyndring af kolonifolkene. Samtidig lettedes statsbudgettet af, at de militære udgifter som følge af den traditionelle neutralitetspolitik var begrænsede.

Kapitalisterne udnyttede disse forhold til at give visse økonomiske indrømmelser til den arbejderklasse, som i samme periode begyndte at gøre sig gældende i en selvstændig og aktiv, faglig og politisk massebevægelse. De søgte dermed at pacificere arbejderbevægelsen, skaffe sig ro på arbejdsmarkedet og samtidig at udbrede en myte om, at dansk kapitalisme havde en særlig, demokratisk og »social« karakter.

Dette *borgerlige demokrati* ændrede intet ved kapitalens magt over samfundet, som endda styrkedes ved monopolernes opståen. Det arbejdende folk måtte bestandig bære byrderne af kapitalismens tilbagevendende kriser. Besættelsestiden viste ydermere, at den herskende klasse i givet fald var parat til at sætte national selvstændighed og demokratiske rettigheder ud af kraft.

Efter krigen lykkedes det at forhindre et demokratisk opgør med dette forræderi. Dækket bag den »kolde krig« kunne storkapitalen på ny stabilisere sin magt, idet den prisgav neutrali-

tetspolitik og selvstændighed og indlemmede Danmark i den imperialistiske NATO-blok, med alle deraf følgende byrder.

Under kapitalismens efterkrigskonjunktur, i 50'erne og først i 60'erne, opnåedes en økonomisk vækst, som endeligt forandrede Danmark fra overvejende landbrugsland til industriland. Dette skete på grundlag af det fald i verdensmarkedspriserne på råstoffer, som imperialismen i denne tid satte i værk for at udplyndre udviklingslandene. Det gennemførtes gennem en hidtil uset anvendelse af statsmonopolistiske metoder. Endnu en gang fortalte man befolkningen, at nu var kapitalismen i stand til at skabe en »velfærdsstat« i harmonisk »styret« og »krisefri« vækst.

»*Velfærdsstaten*« var imidlertid først og fremmest rammen om monopolernes udnyttelse af den moderne teknik. Den udvidede de offentlige tjenester, men skabte også derigennem nye givtige profitområder for storkapitalen. Den indrømmede befolkningen visse sociale serviceforanstaltninger, men de opvejede langtfra den øgede opslidning af arbejdskraften, som tempoforøgelse, transportbesvær og andre følger af den industrialiserede tilværelse bevirker. Den bragte nye slags varer på markedet, men sikrede kun afsætningen gennem store gældsstiftelser og afbetalingssystemer, der skød problemerne ud til senere. Denne omstilling organiseredes gennem omfattende statslige indgreb og finansielle ydelser, der betød en voldsom vækst af skattebyrden, som i hovedsagen hvilede på den arbejdende befolkning. Storkapitalens indflydelse og kontrol over det økonomiske liv blev øget enormt.

På denne måde har det danske samfund udviklet sig til et samfund, hvor kapitalen er koncentreret på færre hænder, og hvor dens statsmonopolistiske metoder er mere udviklede end nogen sinde. Det store flertal af befolkningen lever som lønarbejdere eller på lønarbejderes vilkår.

Siden midten af 60'erne har udviklingen sønderslået alle forestillinger om, at kapitalismen var blevet »krisefri«. Illusionerne om velfærdsstaten brister. Modsætningerne i samfundet tilspidses.

Den statsmonopolistiske styring formår stadig at sikre storkapitalen forhøjede profitter. Men den formår ikke at sikre systemets stabilitet. Den må give op over for betalingsunderskuddets og beskæftigelsens problemer – netop fordi den sætter hensynet til profitterne først. Den lader inflationen vokse ud af kontrol – ikke mindst fordi den vil fastholde privatkapitalens ret til jordspekulation. Den råder over et større produktionsapparat end nogen sinde, men lader mere og mere af det stå uudnyttet hen.

Der gives stadig dyre forsikringer om demokrati. Men i praksis sætter man demokratiske rettigheder ud af kraft. Fremfor alt tilsidesætter man arbejderklassens ret til at bestemme over sine løn- og arbejdsforhold. De foreskrives ved indkomstpolitik, som er økonomisk anti-demokrati.

Man forsikrer, at samfundet er »socialt«. Men i praksis afvikler man »velfærdsstaten« og de sociale foranstaltninger, der har knyttet sig til den. Det er den gennemgående linje i de forlig, som skiftende regeringer har ført igennem.

Man taler meget om at være »erhvervsvenlig«. I praksis betyder det at yde øgede tilskud til storkapitalen. Storforetagenderne vokser, men knuser derved flere og flere mindre erhvervsdrivende.

Danmark blev indlemmet i EF, fordi storkapitalen gennem de overnationale organer ville styrke den statsmonopolistiske styring. Men EF's styring er selv i krise, søger udveje i massedestruktion og produktionsbegrænsninger og stiller sig i vejen for gavnlige initiativer. Værre vil det blive med virkeliggørelsen af planerne om EF som altopslugende union.

Danmark har en indlysende interesse i afspænding og fred. Alligevel opretholder man medlemskabet af NATO, og det betales rundhåndet med oprustning og store våbenkøb, skønt følgen er tab af landets selvstændighed og fare for viljeløst at blive draget med i imperialistisk krigspolitik.

Disse modsætninger bliver mere og mere uløselige under det herskende system. *Det danske samfunds krise er det statsmonopolistiske systems krise. Kun ved at bryde monopolernes magt kan det arbejdende folks interesser og nationens fremtid sikres.*

2. Tilvante forestillinger bryder sammen

Samfundets krise stiller det arbejdende folk over for enten at blive trykket dybere ned eller at sikre sig indgribende demokratiske ændringer. Flere og flere forstår det. Arbejderklassen forstærker og udvider sine kampe. Utålmodigheden overfor samfundets urimeligheder og uretfærdigheder vokser særlig stærkt i den ungdom, som ser mod fremtiden. Socialismens ideer vinder ny tiltrækning og udbredelse. Der rejser sig brede anti-monopolistiske bevægelser i folket.

Men mange er endnu søgende. Deres tilvante ideer og forestillinger bryder sammen under samfundets krise. Men de står usikre overfor, om der findes veje frem. Stærke kræfter søger at påvirke dem til alligevel at affinde sig med de bestående sam-

fundsforhold. Kampen i samfundet bliver også en ideernes kamp for at frigøre det arbejdende folk fra fordomme og falske illusioner.

Utrætteligt må undskyldningerne for at opretholde det gamle samfund stilles overfor de virkelige forhold.

Når krav om forbedringer afvises med, at der »ikke er råd«, må der erindres om, at det er det arbejdende folk, der skaber værdierne, og at samfundet råder over rigdomme og muligheder som aldrig før.

Når det påstås, at arbejdernes lønkrav sætter produktionen i stå, og at de derfor må tvinges til at arbejde under ringere kår, rejser det modspørgsmålet: Hvorfor ikke tvinge kapitalen til at nøjes med mindre profit?

Når kravene om demokrati i det økonomiske liv spises af med en ØD-ordning, som i virkeligheden betyder, at en del af lønnen tvangsopspares og investeres i kapitalistiske virksomheder, må det imødegås med krav om nationalisering af storkapitalens monopolforetagender.

Når det påstås, at samfundskrisen skal løses gennem at »standse væksten«, må det påpeges, at krisens kendetegn netop er vækstens standsning. Tilfredsstillelse af det arbejdende folks behov kræver fortsat og planmæssig vækst af produktionen, men derfor også forhindring af den kapitalistisk dirigerede vækst, som går til spild og skadelige formål. Deri ligger problemet.

Det er vildledning af folk, når man gør forbruget i den offentlige sektor til roden til alt ondt. Den offentlige sektor er ikke blot den kapitalistiske stats magtfunktioner og ofte overdrevne bureaukrati. Den er også en række nødvendige samfundsfunktioner, som f.eks uddannelses- og sundhedsvæsen, transport og kommunikation, såvel som en række sociale og kulturelle tjenester, som er vundet gennem folkets demokratiske kampe. En velordnet og demokratisk offentlig sektor, der virker i befolkningens tjeneste, er ikke en hindring, men en forudsætning for fortsatte fremskridt.

I den forvirring, som samfundets krise kan skabe, optræder der også demagoger, som siger, at »enhver skal klare sig selv«. Det er en påkaldelse af den stærkeres ret, som strider mod al den stræben efter social solidaritet og demokratisk magt, som det arbejdende folk gennem tiderne har kæmpet for. Krisen i samfundet skyldes netop, at de stærkere, storkapitalen, har magten og udnytter det borgerlige demokrati som skalkeskjul for egne formål. Men alle fremskridt er vundet i det arbejdende folks solidariske og demokratiske kampe. Det, tiden kræver, er

fremfor alt en videreførelse, udvidelse og fornyelse af disse kampe.

3. Demokratisk kamp – aktivisering af folkets kraft

Demokrati betyder folkets aktive varetagelse af sine afgørende interesser. Det sikres ikke blot gennem valg og afstemninger fra tid til anden, hvor alle påvirkningsmidler sættes ind for at appellere til »tavse flertal«s passivitet og fordomme. Demokratisk kamp kræver inddragelse af de hidtil passive i folkets aktive bevægelser. Sådanne bevægelser må uden ophør udfoldes for at ændre forholdene – først gennem diskussioner og fælles undersøgelser, videre gennem fælles formuleringer af krav og hævdelse af dem gennem fælles optræden. Gennem samfundsmæssig aktivitet drager masserne deres erfaringer om klassesamfundets virkelighed – om hvem, de har med sig, og hvem, de har mod sig. Gennem samlet og aktiv optræden gør det arbejdende folk sig til en magt i samfundet.

Den første forudsætning for at sætte en ny politik igennem er, at der i det arbejdende folk skabes så bred og fast en samling om grundlæggende hovedkrav, at magthaverne nødsages til at give efter. Kravene må hævdes, uanset alle undskyldninger om »økonomiske nødvendigheder«. Så længe storkapitalen har magten over samfundet, kan lønarbejderne kun hævde deres interesser ved at stå fast på deres krav. Når magthaverne påstår, at de så er ude af stand til at forhindre sammenbrud af samfun-

det, må de stilles over for *et samlet program af indgribende demokratiske omformninger i samfundet, som sikrer fremskridt for folket ved at berøve storkapitalen magtpositioner* og tilsidesætte dens magtbud.

Arbejderklassen er hovedkraften i kampen for en ny, demokratisk politik, rettet mod storkapitalen. Arbejderklassen er den stærkeste og mest organiserede kraft i den arbejdende befolkning. Men arbejderklassen fører ikke denne kamp alene på sine egne vegne, men i alle de lags interesse, som trædes under fode af storkapitalen og dens politik. Det er en afgørende betingelse for et dybtgående demokratisk omsving, at arbejderklassen vinder det arbejdende folks flertal som aktive forbundsfæller, der forstår, at deres interesser er på arbejderklassens, ikke på storkapitalens side.

Derfor må et samlende program for en antimonopolistisk politik være frugten af en omfattende demokratisk diskussion såvel i arbejderbevægelsen som i hele befolkningen. Det må føres frem med en sådan folkelig kraft, at det kan overvinde storkapitalens modstand og manøvrer.

III * Program for en demokratisk politik rettet mod storkapitalen

Kommunisterne fremlægger her deres program for en demokratisk politik rettet mod storkapitalen og til sikring af en bedre tilværelse. Det er et program for antimonopolistisk demokrati.

Formålet for en konsekvent demokratisk politik er at bruge landets rigdomme og muligheder til at skabe en bedre tilværelse for det arbejdende folk, så både dets materielle og kulturelle behov efterkommes, og så det opnår nye og frie udfoldelsesmuligheder. Det kræver, at den økonomiske vækst planmæssigt tilrettelægges ud fra disse hensyn og ikke ud fra hensynet til storkapitalens princip: »Hvad der gavner ØK, gavner os alle.«

Midlet til at sætte en sådan politik igennem er de folkelige massers aktive varetagelse af deres egne interesser. Det kræver, at folkets fundamentale frihedsrettigheder sikres, udvides og udnyttes, så det ikke længere bliver storkapitalens indgreb, der bestemmer landets kurs.

Redskaberne for en demokratisk økonomisk politik må bestå i samfundsovertagelse og demokratisk kontrol med nøglestillingerne i det økonomiske liv. Det kræver demokratisk nationalisering af monopoler og storbanker, kreditinstitutioner og forsikringsselskaber i et omfang, så en effektiv styring af samfundsøkonomien i folkets interesse kan sikres. Den kan støtte sig på en udbygning af kooperation og andelsbevægelse.

En bedre tilværelse for folket

1. Ret til arbejde og forøgelse af købekraft og realindkomst.
2. Sikring af beskæftigelse under menneskeværdige forhold.
3. Kollektive goder til lettelse af dagliglivet.
4. Boligen – en menneskeret.

5. Social sikring.
6. Omsorg for sundheden.
7. Sikring af et menneskeligt miljø.
8. Fuld ligestilling for kvinderne.
9. Et demokratisk uddannelsessystem – et behov for folket.
10. Forskning til gavn for folket.
11. Kulturel udfoldelse.
12. Aktive fritidsmuligheder for alle.
13. Ungdommen – samfundets fremtid.

1. Ret til arbejde og forøgelse af købekraft og realindkomst

En bedre tilværelse kræver en ændret fordeling af samfundets materielle værdier. De, der skaber dem gennem deres arbejdsindsats, skal sikres en stadig voksende realindkomst, dvs. en stigende dækning af deres materielle, sociale og kulturelle behov. Derfor er det ikke blot nødvendigt, at pengeindkomsterne hæves. Det må også hindres, at deres købekraft udhules af inflation, prisstigninger, skatter, afgifter m.m.

Først og fremmest må *lønarbejdernes realløn* hæves. Som grundlag herfor må der sikres respekt for arbejdernes fri forhandlingsret om deres overenskomster ud fra de krav, de selv har stillet. Kun arbejderne selv skal kunne godkende de opnåede resultater gennem demokratiske afstemninger – uden sammenkædninger eller andre begrænsninger.

Problemerne for lavtlønnede grupper og områder, herunder kvinderne og lærlingene, skal løses gennem arbejdernes aktive solidaritet. Der må sættes ind mod alle forsøg på at skabe splittelse i arbejderklassen ved at spille forskellige grupper ud mod hinanden.

En *automatisk dyrtidsregulering*, der giver øjeblikkelig og fuld dækning for prisstigninger og skatteforhøjelser, skal hindre, at overenskomsterne udhules af arbejdsgiverne eller gennem regeringsindgreb.

Andre lønmodtagergruppers, teknikeres, funktionærers og tjenestemænds reallønninger, arbejdsforhold og levevilkår knytter sig mere og mere til resultaterne af arbejdernes kampe. Derfor må også de sikres ret til frit at indgå overenskomster og strejkeret til at forsvare og forbedre deres tilværelse.

De fleste *selvstændige* inden for landbrug, fiskeri, håndværk, handel, servicefag og liberale erhverv har interesser, der på mange måder falder sammen med arbejdernes. Betydelige dele af dem, som f.eks. det arbejdende landbrug, fiskere og håndværkere, er ligesom arbejderne med til at skabe samfundets materielle værdier og sikre dets trivsel. Deres tilværelse, som i høj

grad er afhængig af arbejdernes beskæftigelsesforhold og købekraft, skal sikres.

I de små producenters og arbejdernes fælles interesse må der gribes ind for at mindske de fordyrende byrder, som pengekapitalen lægger på deres produktion, og for at mindske svælget mellem producent- og forbrugerpriser, som er vokset i takt med, at de store koncerner og handelskæder har bemægtiget sig forædlings- og omsætningsleddene.

Sikring af realindkomsterne kræver et samfund uden arbejdsløshed, og øget købekraft fremmer på sin side beskæftigelsen. En bedre tilværelse fordrer, at samfundet anerkender retten til arbejde som en menneskeret. Arbejderne skal ikke bære byrderne af arbejdsgiveres lukning af virksomheder. Hverken arbejderne eller befolkningen som helhed kan affinde sig med, at det produktionsapparat, der er skabt af arbejderne, lægges stille eller flyttes til udlandet. Derfor skal samfundet have *ret til at overtage virksomheder, som agtes lukket eller ført til andre lande.*

Under arbejdsløshed må arbejderne sikres *fuld erstatning* for tabt arbejdsfortjeneste.

2. Sikring af beskæftigelse under menneskeværdige forhold

En bedre tilværelse kræver, at forholdene i selve arbejdstiden gøres menneskelige. Under vor tids tekniske udvikling og omlægning af arbejdsmetoderne rejser dette stadig nye problemer, som kun kan løses ved, at de arbejdendes demokratiske indflydelse på arbejdspladsen sikres.

Retten til arbejde skal sikres. Alle skal sikres tryghed i ansættelsen. Ved afskedigelser ydes erstatning. Der foretages genansættelse, når det kræves af de faglige organisationer.

Arbejdstiden må nedsættes i takt med den tekniske udvikling for at sikre menneskets sundhed og trivsel og behov for fritid til videre uddannelse, kulturel udfoldelse og aktiv deltagelse i den samfundsmæssige hverdag. Særlige lettelser i arbejdstiden må foretages i virksomheder med fysisk og psykisk ekstra belastende arbejde.

Arbejde på *skiftehold* og *overarbejde* må kun finde sted, hvor de faglige organisationer finder, at det er samfundsmæssigt nødvendigt. Al pligt til at udføre overarbejde afskaffes. Nødvendigt overarbejde skal afspadseres.

Feriens længde udvides i takt med arbejdstidens nedsættelse. Feriepengene udgør det dobbelte af normal arbejdsløn og udbetales også efter sygdom og arbejdsløshed samt efter pensionering.

Arbejdernes rettigheder på arbejdspladsen sikres og udbygges gennem lovgivningen og ved overenskomstmæssige aftaler. De faglige organisationer skal have muligheder for at støtte sine medlemmer i udøvelse af medbestemmelsesretten, og skal under alle omstændigheder have fri adgang til arbejdspladserne. Valg af arbejdernes repræsentanter skal finde sted helt efter arbejdernes ønske og uden indblanding fra arbejdsgiverside. Tillids- og sikkerhedsrepræsentanter kan ikke fyres, men kun vælges og afsættes af dem, de repræsenterer. Fredspligten, der udelukkende tjener arbejdsgivernes interesser, skal fjernes. Arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet skal bortfalde. Arbejdsretten afskaffes, og den frie aktionsret sikres på grundlag af princippet forhandling – mægling – aktion. Anvisning af arbejde må alene foretages af fagforeningerne.

Arbejdsmiljøet. Det skal være forbudt at indføre ny teknik, nye arbejdsmetoder, nye materialer, nye kemiske stoffer, uden at de nøje er gennemprøvet, undersøgt og godkendt af arbejdernes valgte *sikkerhedsrepræsentanter.* Til hjælp for dem må de nødvendige, højtuddannede specialister, ingeniører, læger, kemikere, udpeget af fagbevægelsen, stå til rådighed.

Arbejdstilsynet må under fagforeningernes kontrol. Fagforeningerne må overtage kontrollen med sundheden og sikkerheden på arbejdspladserne.

Bedriftssundhedstjeneste med lægevagt, skadestue samt regelmæssige forebyggende helbredsundersøgelser uden tab af arbejdsløn må etableres regionalt og på alle arbejdspladser over en vis størrelse. *Arbejdsmedicinske klinikker* og laboratorier for arbejdsmiljø må oprettes under fagforeningernes kontrol.

Fagforeningerne må have ret til at standse forsøg på at intensivere arbejdstempoet og forbyde farligt arbejde. Arbejdere ved monotont arbejde sikres ekstra sociale goder. Sådant arbejde gøres til genstand for uafbrudt arbejdsmedicinsk forskning med henblik på forbedringer og lettelser for arbejderne.

Ved oprettelse af nye virksomheder og værksteder skal fagforeningerne gennemgå og godkende de planlagte arbejdsforhold ud fra et sikkerheds- og sundhedsmæssigt synspunkt.

Den enkelte arbejder må uden løntab kunne standse arbejde, som han mener er farligt for hans og andres sundhed og helbred. Sikkerhedsrepræsentanterne kan holde arbejdet standset, indtil arbejdstilsynet har undersøgt det. Arbejdsgiveren gøres ansvarlig for at bevise, at arbejdet er ufarligt.

Overtræder en virksomhed arbejdsmiljøloven, må den idømmes bøder, der svarer til mindst det dobbelte af, hvad firmaet har sparet ved at undlade en sikkerhedsforanstaltning. I særligt

graverende tilfælde eller efter gentagne forsømmelser idømmes fængsel.

3. Kollektive goder til lettelse af dagliglivet

Det skal være en samfundsmæssig pligt stadigt at udbygge de kollektive goder, som er nødvendige for at lette den enkeltes daglige tilværelse. Det kræver stigende offentlige investeringer i vedligeholdelse, udvidelse og modernisering af grundlæggende kollektive goder som veje og havne, skoler og kulturinstitutioner, sygehuse og daginstitutioner, kantiner og servicecentre.

Det kollektive trafiksystem skal udbygges overalt i Danmark

og drives billigt og effektivt af det offentlige. Formålet er, at transporten fra hjem til arbejdsplads, skole osv. skal gøres billigere, bekvemmere og mere kortvarig.

En hensigtsmæssig udbygning og udnyttelse af den offentlige transport vil begrænse den private bilisme. Den vil herigennem være besparende både med hensyn til energi og til kostbare trafikinvesteringer. Den vil mindske såvel luft- som støjforurening.

Den kollektive energiforsyning skal sikre befolkningen den nødvendige varme, lys og anden energi til lavere priser. Den må planmæssigt udbygges, så befolkningen ikke tvinges til nedskæringer, der bl.a. kan gå ud over folkesundheden.

Den kollektive planlægning af jordens udnyttelse til landbrug, bebyggelse, trafikanlæg, rekreative formål, skove m.m. skal sikre et sundt menneskeligt miljø, sideløbende med gode betingelser for produktion og trafik.

En planmæssig *egnsudvikling* skal sikre en harmonisk udvikling af hele landet og en effektiv udnyttelse af alle landsdeles naturlige, geografiske og menneskelige muligheder. Dette kræver såvel udbygning af de nødvendige trafik-, uddannelses-, service- og boligmæssige betingelser som direkte produktive investeringer. Gennem en offentlig, åben planlægning med deltagelse og under kontrol af det arbejdende folk og dets organisationer, såvel i landsmålestok som i de enkelte landsdele, skal det sikres, at egnsudviklingen ikke ensidigt udnyttes af kapitalister til at skaffe sig billig arbejdskraft og profit, men virkelig tjener til at udvikle alle egne og til at gøre dem til gode og trygge områder at leve og arbejde i.

4. Boligen – en menneskeret

Boligen har afgørende betydning for den menneskelige trivsel. Retten til en god og sund bolig til en overkommelig pris skal grundlovssikres. Målet for en demokratisk og social boligpolitik er fremskaffelse af boliger fri for spekulation og profit og dækkende befolkningens ønsker og behov.

Nationalisering. Jorden og byggematerialeindustrien skal nationaliseres. Indtil dette er gennemført, skal alle byggematerialer underkastes en skarp priskontrol og avancebegrænsning. Værdistigning i jord og fast ejendom, der ligger over de almindelige prisstigninger i samfundet, skal indefryses som en offentlig prioritet og kan ikke belånes.

Udlejningsbyggeri. Alt udlejningsbyggeri skal opføres af stat, kommuner og almennyttige boligselskaber. Byggeriet statsfinansieres til en årlig ydelse på 4 pct.

Enfamilieshuse. Til enfamilieshuse kan der ydes statslån til lav rente. Betingelsen for at få statslån er, at ejeren giver afkald på at sælge huset i fri handel. Når ejeren ønsker at afhænde huset, overtages det af stat eller kommune, som fastsætter en overtagelsespris på basis af prisudvikling og afskrivning.

Skat på boliger ophæves. Alle former for skat på boliger ophæves. Ejere og lejere skal skattemæssigt ligestilles gennem en trinvis afvikling af ejernes fradragsregler.

Planlægning af boligmiljøer. Ved planlægning af nye boligkvarterer, boligmiljøer, skal lejerorganisationer, evt. de fremtidige lejere, fagforeninger, lokalråd m.m. inddrages i planlægningen på et så tidligt tidspunkt, at der kan opnås reel indflydelse på planernes udformning. De kommunale myndigheder skal drage omsorg for, at planerne bringes frem til offentlig debat i så god tid, at der kan tages hensyn til fremkomne ønsker og synspunkter. Projekter kan ikke godkendes af myndighederne, såfremt disse bestemmelser ikke er overholdt.

Boligformer. Alle skal have mulighed for at vælge den bolig-

form, der passer til den enkelte eller familien. Nybyggeriet skal være varieret med såvel høj som lav bebyggelse og tage hensyn til behovet for boliger til unge, ældre og handicappede.

Sanering og byfornyelse. Usunde boliger skal saneres, og bevaringsværdige ejendomme skal opretholdes og moderniseres. Planlægningen må ske under hensyntagen til skabelse af et bedre bolig- og bymiljø. Gennem en særlig lovgivning skal staten yde støtte til sanering og byfornyelsesprojekter. Støtte til et byfornyelsesprojekt er betinget af, at kommunen har erhvervet alle ejendomme, som omfattes af projektet, og efter dets gennemførelse overdrager ejendommene til almennyttige boligselskaber eller forpagtningsforeninger. Kommunerne har genhusningspligt, og for de beboere, der ønsker det, så vidt muligt i samme område eller kvarter.

Private udlejningsejendomme. Private udlejningsejendomme skal etapevis overtages af kommunerne eller almennyttige boligselskaber. Overtagelsen skal finansieres ved udstedelse af statsobligationer, hvis pålydende rente ligesom obligationernes indfrielse fastsættes ved lov.

Ejer- og anpartslejligheder. Der skal gennemføres forbud mod såvel opdeling af ejendomme som salg af ejer- og anpartslejligheder.

Lejernes rettigheder. Allerede inden de private udlejningsejendomme er nationaliseret, skal lejerne sikres reel medbestemmelse og indflydelse på ejendommens administration og have uhindret adgang til at gennemgå alle regnskaber. Alle lejligheder og værelser, der udlejes af private, skal underkastes kommunal anvisning og kontrol.

5. Social sikring

Social sikring skal fastslås som en menneskeret.

Socialpolitikken skal indgå som et led i den systematiske forbedring af levevilkårene for det arbejdende folk som helhed. Den må ikke som nu blot sætte sig som mål at yde individuel hjælp til den enkelte, som til gengæld skal lade sig underkaste stram og ofte ydmygende kontrol.

Grundlæggende solidaritet med de svagest stillede er udgangspunkt for socialpolitiske forbedringer, der samtidig over skattepolitikken skal stile mod at flytte udgifterne, således at de stærkeste skuldre samt erhvervslivet bærer hovedparten af udgifterne.

En demokratisk socialpolitik omfatter endvidere:

100 pct.s erstatning ved tab af indtægt ved sygdom, ulykke og

arbejdsløshed. Dagpenge kan afløses af revalidering eller pension, men kan ikke ophøre uden et reelt alternativ.

Lovfæstet retssystem. Ændring af de såkaldte behovsbestemte, individuelt udmålte hjælpeformer, som f.eks. i bistandsloven, hen imod det lovfæstede retssystem, der findes i dagpengeordningen. Formålet er, at social assistance som hovedregel skal erstatte tabt arbejdsfortjeneste.

Demokratisering af kontrollen med den enkelte borger såvel under selve sagsbehandlingen som gennem et effektiviseret og folkeligt *ankesystem* med ret til selvstændigt fremmøde med ledsagelse af bisidder. Krav om hurtigere afgørelser i ankesystemet og oplysningspligt i den sociale administration.

Myndighederne må samtidig være forpligtet til i radio, TV og dagspresse og ved direkte henvendelser at give reel *information* om sociale rettigheder.

Social sikring af familien må omfatte forbedring af børnetilskudsordningen og økonomisk assistance til børn i de sidste skoleår.

Udbygning af *daginstitutionerne* er et afgørende led i sikring af børnenes opvækst såvel i sundhedsmæssig som pædagogisk henseende. Deres åbningstider skal svare til forældrenes behov. Der må normeres personale nok til at sikre forsvarlig pædagogisk virksomhed. Som samfundsopdragende institutioner bør de være gratis.

Omsorgen for åndssvage, sindslidende og grupper ramt af kronisk sygdom må udbygges, således at pleje og behandling bliver af højeste kvalitet. Forsorgen skal tilsigte oplæring, uddannelse og integration i samfundet i det omfang, det vil være til trivsel og lykke for den enkelte. Boligproblemerne må løses ved udbygning af institutioner, kollektivboliger m.m.

Det sociale system må ændres, således at landet udgør en forsorgsmæssig enhed, hvor mennesker har samme ret, når de er i vanskelighed. Nærdemokratiet må udbygges, ikke ved at give adgang for en række tilfældige skøn og beslutninger, men ved befolkningens gennemgribende indsigt i og kontrol med det sociale system.

Fagbevægelsen må i højere grad inddrages såvel i administrationen af de sociale ydelser som i kontrollen med den sociale forvaltning.

Social tryghed i alderdommen uden økonomiske vanskeligheder, ydmygelser eller isolation er et afgørende socialt krav for den arbejdende befolkning. Pensionerne må forhøjes og udgøre 2/3 af arbejderlønnen på landsbasis. Pension må tilkendes uanset køn og civilstand, således at hvert enkelt menneske har selv-

stændig pensionsret. Adgangen til førtidspension må lettes, suppleret med en arbejdsgiverfinansieret efterlønsordning. Pensionsalderen må nedsættes.

Målet må være ret til pension fra 55 år for kvinder og 60 år for mænd.

Omsorgen for de ældre må forbedres. Plejehjem, beskyttede boliger og kollektivboliger udbygges. Samtidig må disse institutioner demokratiseres, således at pensionisterne har deres fulde selvstændighed. Hjemmehjælp og helbredstilsyn udbygges, så der sikres valgmulighed mellem hjemmehjælp og plejehjem.

Beskatning af pensioner og sociale ydelser ophæves i forbindelse med gennemførelsen af en demokratisk skatteomlægning.

Samfundets forhold til de ældre generationer må samtidig gøres til genstand for en dybtgående debat, således at unødige – af kapitalismen skabte – skel mellem generationerne afløses af frugtbar meningsudveksling og gensidig respekt.

Vejen frem til fuld social sikring. Det videre mål er et fuldt udbygget socialt sikringssystem, hvor alle sociale ydelser, herunder institutionsophold, er gratis for hele befolkningen, og hvor der udbetales fuld folkepension til alle. Men det kan først gennemføres, når de samfundsmæssige forudsætninger derfor er skabt. Ellers fører det til uretfærdigheder – som den nuværende »fulde folkepension«s udbetalinger til de velstående, mens de, der alene skal leve af pensionerne, lider nød. Fuld social sikring må gennemføres i takt med virkeliggørelsen af den indkomstudligning, ændrede byrdefordeling og gennemgribende skatteomlægning, som er led i den antimonopolistiske politik.

6. Omsorg for sundheden

En stadig forbedring af sundhedstilstanden er et vigtigt mål i kampen for en bedre tilværelse. Helbredsforhold og arbejdsvilkår tilsidesættes groft under den nuværende krise. En demokratisk sundhedspolitik er derfor nødvendig.

Sundhedstilstanden kan højnes igennem en *øget sygdomsforebyggelse*. Arbejds- og boligmiljøer må bedres. En *effektiv sundhedsoplysning* må iværksættes i hjem, skoler og på arbejdspladser. Den forebyggende sundhedstjeneste må udbygges og rette særlig opmærksomhed mod arbejdspladser og boligområder. Programmer til forebyggelse og bekæmpelse af de *store massesygdomme*, som hjertelidelser, kræft, ulykker og arbejdssygdomme, udarbejdes og igangsættes. Regelmæssige *helbredsundersøgelser* påbegyndes, så tidlig diagnostik fremmes.

En demokratisk sundhedspolitik kræver et *offentligt sundhedsvæsen*, så al sundhedsservice frigøres for private interesser.

Derfor skal *medicinalindustrien nationaliseres*. Det offentlige må føre en streng kontrol med alle lægemidler samt overtage distributionen. *Al nødvendig medicin* kan herved gøres *gratis*.

Privat praksis tilknyttes *sundhedscentre*, og det frie lægevalg udvides. Al forebyggelse, undersøgelse og behandling kan herved *gøres billigere* for samfundet og *gratis* for den enkelte borger.

Den forebyggende sundhedstjeneste opbygges eller udvides i alle boligområder i form af sundhedscentre eller lægehuse. Centrene varetager den enkelte families sundhedsproblemer, foretager helbredsundersøgelser og står for områdets vagttjeneste. Al sundhedsservice tilknyttes centrene, herunder også tandpleje, kiropraktorbehandling og specialistbehandling. *Forundersøgelser* for indlæggelser på sygehuse udvikles på centrene i samarbejde med sygehusambulatorierne, så unødvendige og lange indlæggelser undgås. *Sygehusenes udbygning* sikres, så de både imødekommer befolkningens lokale behov og den centralisering, som en nødvendig specialisering medfører.

På *store arbejdspladser* etableres bedriftssundhedstjenester, som sikres muligheder for at betjene arbejderne bedst muligt uden hensyntagen til profit. *Mindre arbejdspladser* tilses ved, at der etableres arbejdsmedicinske klinikker i alle amter, og ved at udvide arbejdstilsynskredsens hygiejniske stab. Revalideringsbehov skal på arbejdspladserne undersøges i tide, og handicappede og ældre arbejdere skal sikres muligheder for deltidsarbejde på deres arbejdspladser.

Adgang til kurophold udenfor ferien sikres.

De *gravide kvinders* vilkår forbedres. Alle gravide skal skånes under arbejde og fritages for arbejde, der kan skade mor og barn. Barselhvilen skal udvides og må ikke medføre lønnedgang, tab af anciennitet eller afskedigelse. Jordemodervæsenet udbygges i tilknytning til centrene og uden geografiske forskelle. Svangerskabsforebyggende midler skal gøres gratis og seksualvejledning udvides.

Børnenes sundhed garanteres ved et tilstrækkeligt antal sundhedsplejersker i hele landet. Regelmæssige, forebyggende undersøgelser gennemføres i alle børneinstitutioner og skoler.

Offentlig børnetandpleje iværksættes overalt, og den børnepsykologiske og -psykiatriske assistance udbygges. Under børns sygdom må forældre sikres muligheder for uden løntab at kunne blive hjemme. På alle børneinstitutioner ydes børnene fuld kost, og omsorgen for deres legemlige og psykiske udvikling sikres.

Tilsynet med *ældres helbred og førlighed* må bedres. Særlige

hjælpemidler, tandpleje, medicin og befordring til læge skal være gratis. Antallet af hjemmesygeplejersker udvides såvel som antallet af plejehjem.

Behov for hjemmehjælp skal dækkes og gøres gratis for dem, som ikke har råd. Muligheder for ophold på sanatorier må udvikles, så behov for rekreation kan imødekommes.

Demokratiske reformer må sikre en frugtbar vekselvirkning mellem befolkning og sundhedsvæsen. Befolkningen skal sikres deltagelse, kontrol og indflydelse på alle sundhedsforanstaltninger gennem en demokratisering af sundhedsvæsenets struktur og virke.

7. Sikring af et menneskeligt miljø

En stadigt mere omfattende planmæssig bearbejdelse af naturens ressourcer til menneskelige formål er betingelsen for, at menneskene kan skabe et samfund, hvor de virkelig kan udfolde sig. I strid hermed gøres miljøet under kapitalismen til genstand for en hensynsløs kapitalistisk rovdrift og profitjagt med skader på mennesker, natur og byer som uundgåelige følger. Heroverfor vokser i stadig bredere lag af befolkningen erkendelsen af nødvendigheden af og krav om en ny, effektiv miljøpolitik.

En demokratisk miljøpolitik kræver:

Al *miljøødelæggelse* og rovdrift afværges.

Der sættes ind mod *ressourcespild*.

Der skabes *fuld offentlighed* i miljøspørgsmål, og besluttende myndigheder skal have pligt til at høre berørte og interesserede befolkningsgrupper.

Miljøgifte forbydes. Gift og tilsætningsstoffer må kun tages i anvendelse, efter at det fra fremstillernes side er bevist, at midlet er uden skadelige virkninger ud over anvendelsesområdet.

Der bygges *rensningsanlæg*, da næsten alt overfladevand er forurenet, og luften er tyk af sundhedsfarlige svævestoffer. For at sikre rensningen af spildevandet må mindstekravet ved udledning til ferskvandsområder og til lukkede farvande være mekanisk-biologisk-kemisk rensning, og ved udledning til åbent hav være mekanisk-biologisk rensning. Luftforureningen må standses ved effektiv rensning af alt luftformigt affald og indgreb overfor alle kilder til luftforurening. Udgifterne til rensning efter industriforurening skal afholdes af de enkelte virksomheder.

Der indføres skærpet *kvalitetskontrol* for fødevarer sideløbende med priskontrol og tvungen varedeklaration.

Støjgener bringes ned under det sundhedsskadelige niveau.

Der indføres *almen ret til at færdes i naturen*.

Bolig- og erhvervsbyggeri, trafikårer og knudepunkter må

planlægges meget grundigt, så fredningsværdige og rekreative områder bevares. Opgravning o.lign. må kun tillades til indenlandsk forbrug og under forpligtelse til restaurering af landskabet efter endt gravning.

Strafferammen skærpes, således at det ikke mere kan betale sig at forurene.

For at muliggøre en virkelig effektiv miljøbeskyttelse udbygges forskningen på dette område, og der oprettes centrale miljø-laboratorier med kontrolfunktion. Disse institutioner må gøres uafhængige af industrien og sikres de nødvendige beføjelser for at kunne virke som befolkningens redskaber til sikring af miljøet.

Internationale initiativer til forbedring af miljøet må fremmes, ligesom samarbejde og erfaringsudvekslinger om at skabe de bedste ydre betingelser. Særlig betydning har erfaringsudvekslingen med lande med socialistiske produktionsforhold, hvor miljøskadebekæmpelsen ikke længere er hæmmet af forretningshemmeligheder, og hvor bemærkelsesværdige resultater er opnået.

8. Fuld ligestilling for kvinderne

Kvindernes frie og lige stilling vil altid være en målestok for et samfunds reelle demokrati.

I Danmark er kvinden såvel i produktionsliv som i samfundsliv en afgørende faktor. Hun bidrager væsentlig ved tilblivelsen af de samfundsskabte værdier og i samfundets administration.

Alligevel fremstår kvinderne i vort land som en undertrykt og socialt dårligt stillet gruppe, selv om de udgør mere end halvdelen af befolkningen.

Allerede fra de tidligste år er der tendens til at udskille og nedvurdere kvindekønnet, og såvel i de erhvervsfaglige som i de højere uddannelser er kvinderne stærkt underrepræsenteret, Derimod er kvinderne overrepræsenteret i servicefag og handels- og og kontorfag, samt inden for de industrigrene, der først og fremmest anvender ufaglært arbejdskraft. Mange mellemuddannelser er typiske kvindefag med dårlige lønvilkår.

Trods formelle vedtagelser om ligeløn er princippet om lige løn for lige arbejde ikke gennemført. Kvinderne udgør den største del af lavtlønsgruppen. Kvinderne hører derfor til den store gruppe af arbejdere, der rammes af dårlig levestandard, tidlig nedslidning, højt sygefravær og tidligt ophør på arbejdsmarkedet.

Kvinderne rammes traditionelt først og hårdest af arbejdsløshed. Den ringe samfundsmæssige omsorg for mor og barn med-

virker til at vanskeliggøre kvindens stilling på arbejdsmarkedet, da hun tvinges til fravær på grund af svangerskab, fødsel, typiske kvindesygdomme og ved pasning af syge børn.

Samfundets, arbejdsgivernes og lovgivningsmagtens generelle holdning til kvinderne som underuddannet, dårligt lønnet arbejdskraftreserve bidrager i familielivet til at fastholde kvinden i dobbeltrollen som erhvervsarbejdende og husmor. Det stiller sig i afgørende grad i vejen for hendes muligheder for indsats i politik og samfundsliv. Den hjemmearbejdende kvinde fastholdes ofte i en personlig og samfundsmæssig isolation, der hæmmer hendes udvikling, hendes frie udfoldelse og mulighed for virksomhed på lige fod med manden. En underlødig presse og pornoindustrien skaber en ideologisk basis for fastholdelse af kvindens undertrykkelse.

Alt dette må der gøres op med for at skabe virkeligt demokratiske forhold for kvinderne. Det er en afgørende opgave for et demokrati, som opstår af kampen mod storkapitalen. Den er også en kamp for kvindernes rettigheder, og kvindernes medvirken i den er en nødvendighed. Derfor skal det antimonopolistiske demokrati på alle samfundslivets områder gennemføre en *aktiv, demokratisk kvindepolitik*. Det skal også sikre bedre betingelser for den offentlige debat om kvindernes ligestilling, så den kan føres frem til at overvinde de indgroede fordomme, som hindrer fuld ligestilling mellem kønnene.

Erfaringerne fra de socialistiske lande viser klart, at jo stærkere kvindernes økonomiske og demokratiske basis er, des lettere løses de personlige og familiemæssige ligestillingsproblemer.

En aktiv demokratisk kvindepolitik skal omfatte:

Øget indsats for kvindernes uddannelse, begyndende allerede før folkeskolen. Hertil hører en ændring af børnebogs- og skolebogsmaterialets traditionelle kønsrolleprægede karakter samt forbedret uddannelsesstøtte.

Forstærket indsats for at *kvinderne organiserer sig* og deltager aktivt i fagligt og samfundspolitisk arbejde.

Gennemførelse af princippet *lige løn for lige arbejde* og fælles aktiv indsats mod lavtlønsproblemet samt lige adgang til arbejde og avancement.

Udbygning af daginstitutionsområdet, således at tilbuddet dækker befolkningens behov, og dermed skaber betingelser for kvindernes ligestillede deltagelse i samfundslivet.

Omfattende lovgivning til *sikring af kvindens stilling ved svangerskab og fødsel*. Der skal være 26 ugers barselhvile, sikkerhed mod afskedigelse på grund af svangerskab og sygdom,

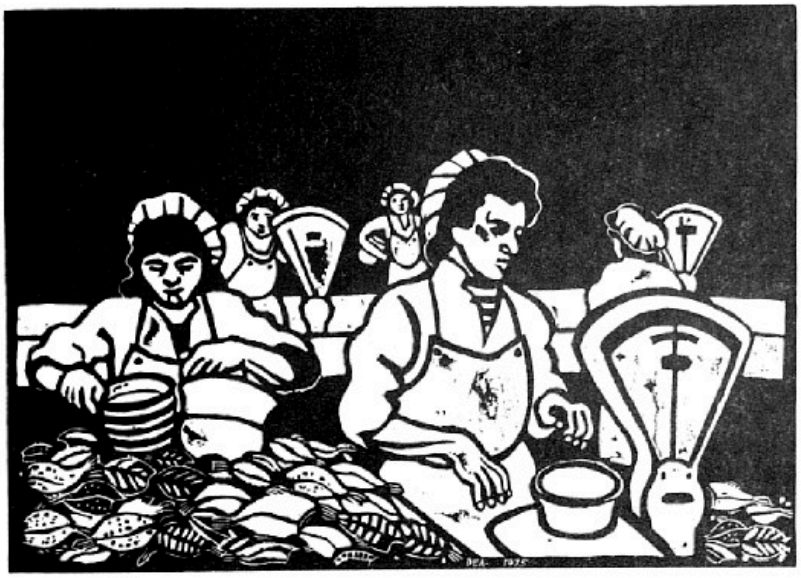

100 pct. erstatning ved tab af indtægt under svangerskab, og mænd og kvinders ligeret til lønnet fravær fra arbejdspladsen på grund af børns pasning under sygdom. Muligheder for abort under betryggende forhold sikres. Retten til moderskab fastslås, således at ingen tvinges til abort af sociale omstændigheder.

Alle rester af kvindediskrimination i lovgivningen må udryddes. Dog må den direkte *beskyttelseslovgivning*, der findes inden for familie- og privatret, bevares, idet beskyttelse af en diskrimineret gruppe ikke kan afskaffes, før årsagerne hertil er fjernet.

9. Et demokratisk uddannelsessystem – et behov for folket

En demokratisk uddannelse har til opgave at sikre, at den viden, erfaring og videnskabelige indsigt, som menneskeheden gennem sin udvikling har formet og samlet, videregives til de nye generationer. Med vor tids videnseksplosion bliver uddannelsesproblemerne særligt påtrængende for samfundet og den enkelte. For et land som vort, der er uden større råstofkilder, spiller det uddannelsesmæssige og videnskabelige niveau en afgørende rolle.

Der gennemføres en *undervisningsreform*, der ud fra en virkelig humanistisk og demokratisk målsætning kombinerer den nødvendige alsidige videnstilegnelse med udviklingen af de skabende sider ved personligheden.

Undervisning og opdragelse skal fremme forståelsen for fred

mellem folkene og aktivt tage afstand fra diskrimination af arbejderklassen, af racer eller andre undertrykte og udbyttede grupper. Der må skabes forudsætninger for, at de kommende generationer kan frigøre sig fra de vrangforestillinger, som hindrer det arbejdende og skabende folk i at forstå deres virkelige stilling og muligheder.

Den opvoksende generation sikres udfoldelsesmuligheder og beskæftigelse ved, at uddannelsen, som er gratis, gives et *tidssvarende indhold*. De voksne generationer sikres muligheder for at mestre den tekniske og videnskabelige udvikling ved, at uddannelsen gives en *tidssvarende struktur*, således at uddannelsen kan foregå hele livet.

Planlægning og udbygning af hele uddannelsessystemet skal varetages af et demokratisk sammensat centralråd, hvori indgår fagbevægelse og forældreorganisationer, lærer- og elevorganisationer. Undervisningsplanerne gøres til genstand for en stadig bred og åben offentlig debat, og der sikres plads for lokal indflydelse på stof- og metodevalg. De fornødne lærebøger og andre materialer udgives på et statsforlag, der administreres af centralrådet.

For at sikre lige adgang til al uddannelse og øge uddannelsen for den enkelte, overgås til en *12-årig polyteknisk enhedsskole*. Gennem en førskole, der integreres i hele uddannelsessystemet, og som børnehaverne er rammen om, forberedes børnene til skolen. Førskolen skal, som et supplement til opdragelsen i hjemmet, give alle børn lige udviklingsmuligheder og sikre det enkelte barns alsidige udvikling.

Enhedsskolens *formål* er at sikre børnene og de unge en alsidig personlighedsudvikling, at give eleverne viden og indsigt i naturens og samfundets udviklingslove, at udvikle deres evner, personlige dømmekraft og sociale ansvarsfølelse, samt gøre dem bevidst, at deres energi og evner skal anvendes i menneskehedens tjeneste.

Undervisningen skal have et *videnskabeligt indhold*. Skolen gør virkeligheden og den arbejdende befolknings problemer til genstand for elevernes aktive studium og fremmer forståelsen for sammenhængen mellem enhedsskolens fag, hvor beherskelse af det enkelte fag er forudsætningen for arbejdet med problemerne, der rækker ud over de enkelte fags rammer.

Undervisningen skal have et *polyteknisk, almendannende sigte*. Eleverne får indsigt i vor tids teknisk-videnskabelige produktionsformer. Der sikres en naturlig vekselvirkning mellem teori og praksis. Eleverne gives viden om de forskellige fags og erhvervsområders stilling og udvikling.

For at sikre, at eleverne opnår de kundskaber og færdigheder, der kræves i undervisningsplanerne, *kontrolleres* undervisningen ved, at der hele skoleforløbet igennem løbende foretages prøver.

Et råd, sammensat af forældre, lærere, elever, servicepersonale og kommunale folkevalgte, er *skolens øverste lokale myndighed* og sikrer, at undervisning og opdragelse sker i overensstemmelse med enhedsskolens formål. Forældre sikres reelle muligheder for at følge skolens daglige arbejde. Forældreråd oprettes ved alle skoler.

Elevråd lovfæstes og oprettes på alle skoler. Elevrådsarbejdet anerkendes som et vigtigt led i den demokratiske opdragelse ved, at det indgår i undervisningen. Gennem anerkendelse af elevorganisationerne og disses deltagelse i undervisningens tilrettelægning udvikles hos eleverne forståelse for organisationens og sammenholdets betydning, og de opdrages til deltagere i et aktivt demokrati.

De videregående faglige og teoretiske uddannelser demokratiseres gennem sikring af lige adgang efter enhedsskolen, eller gennem en årrækkes praktisk arbejde på det område, hvor videreuddannelse søges. Undervisningen er på alle trin gratis.

Den sociale skævhed afhjælpes gennem en statslig uddannelsesstøtte, der dækker de faktiske leveomkostninger. *Den geografiske skævhed* afhjælpes ved at opbygge uddannelsescentre i alle landsdele. *Den kønsmæssige skævhed* afhjælpes bl.a. gennem oprettelse af de nødvendige børneinstitutioner i tilknytning til uddannelsescentrene.

Gennem en *samlet reorganisering* af de videregående uddannelser og oprettelse af uddannelsescentre skabes et smidigt og sammenhængende system. Herved sikres bedre betingelser for samarbejde på tværs af adskilte fag, samt udvikling af nye fag. Beslægtede fag samles i forskellige fagområder.

Uddannelsernes varighed bestemmes udelukkende af faglige og videnskabelige krav.

Al videregående undervisning og studium har levende forbindelse til den forskning, der uafbrudt udvider vor erkendelse, og de studerende *deltager i forskningsprægede aktiviteter* fra den tidligste studietid.

I tilknytning til uddannelsescentrene udbygges grundlaget for *omskoling, efter- og videreuddannelse*. Det stigende behov for voksenuddannelse fordrer, at alle færdiguddannede sikres muligheder for regelmæssigt at udbygge og revidere deres uddannelse gennem genoptagelse af studiet. Tilsvarende muligheder sikres voksne uden tidligere færdiguddannelse.

De *videregående erhvervsfaglige uddannelser* bringes i samklang med den samfundsmæssige udvikling. Gennem undervisning i almene fag gives lærlingene indsigt i samfundets og i den tekniske og videnskabelige udvikling, samt i fagbevægelsens organisationer og arbejde. Gennem en indføring i de generelle arbejdsprocesser gives den enkelte bedre grundlag for valg af beskæftigelse. Gennem en bred vekselvirkning mellem værkstedsundervisning på fagskoler og praktikophold sikres et højt fagligt niveau.

Praktikophold fastlægges gennem kontakt mellem fagskole og virksomhed. Fagbevægelsens og lærlingenes organisationer får direkte indflydelse på uddannelsens tilrettelægning og styring og sikres uhindret adgang til at kontrollere praktikstederne. På virksomheder med flere lærlinge vælges uddannelsestalsmænd.

Det videnskabelige niveau i de *videregående teoretiske uddannelser* sikres. Tidligere skarpt adskilte teoretisk og praktisk orienterede uddannelser forbindes gennem basisuddannelser, der omfatter de enkelte fagområders fælles elementer.

I *basisuddannelserne* opnår de studerende en bred indføring i fagområdernes teorier og metoder og lærer videnskabelig arbejdsform. De studerende erhverver et grundlæggende kendskab til love og teorier for den samfundsmæssige udvikling og til videnskabernes samfundsmæssige betydning.

De nuværende mellemuddannelser tilføres teoretiske og forskningsmæssige impulser.

Længerevarende videnskabelige uddannelser, til samfundsmæssige og pædagogiske funktioner, sikres en bedre tilknytning til deres praktiske anvendelse. Forståelsen for videnskabens samfundsmæssige betydning fremmes under studiet af det enkelte fags videnskabelige teorier og indhøstede erfaringer. Sideløbende med, at der gennem hele uddannelsesforløbet opnås en stadig udvidet indsigt i behandlingen af videnskabelige problemer, udvikles evnen til at formidle viden.

Den egentlige *forskeruddannelse,* som foregår i nær tilknytning til de længerevarende videnskabelige uddannelser, må udvides. Antallet af forskeruddannelsesstillinger forøges, samtidig med at den nødvendige videnskabelige vejledning forbedres. Forskeruddannelsen knyttes tæt til internationalt arbejdende videnskabelige centre.

Ved læreanstalterne har de studerende direkte medindflydelse på tilrettelægning, indhold og forløb af undervisning og prøver. Lærernes, de studerendes og det teknisk-administrative personales demokratiske indflydelse på uddannelsesinstitutionernes virke og funktion udbygges i en grad, som tillader en stadig

forbedring af forskningsmulighederne og uddannelsernes kvalitet. De studerendes organisationer anerkendes og sikres derved direkte forhandlingsret over for statsadministrationen.

10. Forskning til gavn for folket

I vor tid bliver forbindelsen mellem videnskabelig indsigt og samfundsmæssig produktion stadig snævrere. Videnskabens udvikling åbner uanede muligheder for tilfredsstillelse af menneskenes sociale og kulturelle behov. Men den kapitalistiske produktions private karakter stiller sig i vejen. Når magten hos de monopoler, der har inddraget forskningen i selve deres produktionsgrundlag, bliver brudt, åbnes veje til *frigørelse af videnskab og forskning og sikring af en demokratisk forskningsstruktur.*

En *demokratisk forskningsstruktur* må skabe frugtbar vekselvirkning mellem *grundforskning*, dvs. den forskning, der er rettet mod opnåelse af grundlæggende viden, og *målforskning*, dvs. den forskning, som er rettet mod løsning af foreskrevne prakti-

ske opgaver. Under de nuværende forhold indsnævres rammerne for grundforskningen, mens monopolerne fremmer en målforskning, der er bestemt af deres kortsigtede profitinteresser.

Grundforskningen er afgørende for samfundslivets tekniske og kulturelle udvikling og må derfor udbygges.

– Alle videnskabelige medarbejderes ret til at drive grundforskning ved de videregående uddannelser fastslås.

– Forskningsrådene skal stimulere grundforskningsvirksomheden.

– Forskerrekrutteringen udvides.

Målforskningen frigøres fra de snævre monopolinteresser gennem *nationalisering af de monopoler, hvis produktion hviler på forskning*. Som det første trin i denne udvikling sikres:

– Fuld offentlighed omkring administrationen af statslige midler til den private erhvervsforskning.

– Kortlægning af erhvervsforskningens indre forhold med henblik på overgang til samfundsmæssig ledelse.

Ophævelse af modsætningen mellem offentlig og privat forskning vil betyde, at der kan udvikles en *samlet forskning* i forbindelse med de mange sider af den offentlige sektors sociale, administrative og kulturelle virksomhed.

Gennem *demokratisering af den samlede forskningsstruktur* sikres forskerne og forskningsinstitutionerne frihed til at formulere deres teoretiske og metodemæssige problemer. De vælger forskningsområder og projekter. I forskningsrådene sikres uddannelses- og forskningsinstitutionerne øget indflydelse, ligesom den arbejdende befolknings organisationer må indgå med vægt i det centrale råd for forskningen.

En demokratisk forskningsstruktur skaber grundlaget for iværksættelse af en samlet *forskningsplanlægning*. En alsidig og rationel forskningsudvikling, baseret på vekselvirkning mellem grundforskning og målforskning, vil styrke Danmarks nationale stilling på forskningens område. Den samfundsmæssige ledelse af forskningen vil betyde, at man frit vil kunne udvikle internationale forskningsrelationer efter gensidighedens principper.

11. Kulturel udfoldelse

Kulturen og dens udvikling er resultatet af utallige menneskers indsats. Den samler i sig håndens og åndens skabende arbejde gennem tiderne. Den er menneskenes middel til at tilegne sig verden, til at beherske naturen, og til at udvikle deres indbyrdes forbindelser. I klassesamfundet er kulturen derfor både genstand for og middel i klassekampen, og den fornyer sig bestandig

ved, at ny viden og formåen overvinder gamle fordomme og falske forestillinger.

Gennem menneskets frigørelse fra klassesamfundets bånd vil nyskabende tænkning og kunst bane vej for et rigere liv.

Demokratiseringen af kulturlivet og kulturudviklingens frihed er derfor et uadskilleligt led i kampen for at ændre de herskende ejendomsforhold. Også på kulturens områder er produktionsmidlerne monopoliserede og styret af profit. De offentligt understøttede kulturinstitutioner rammes økonomisk under de krisetilstande, som monopolherredømmet har skabt for kulturlivet.

En demokratisk kulturpolitik må sikre betingelserne for, at landets kulturliv fremmes – såvel udnyttelsen af fortidens frembringelser som den nyskabende virksomhed. Kulturlivet må befries fra økonomisk afhængighed af monopolmagten for at kunne udvikle og forny sig i overensstemmelse med de bedste demokratiske kulturtraditioner i det danske samfund.

Folkelige bevægelser som højskoler, folkeuniversiteter og oplysningsforbund spiller en særlig rolle i dansk kulturliv. Sammen med disse må vore offentlige kulturinstitutioner som biblioteker, museer og teatre styrkes, for at kulturlivet kan tage vor tids udfordringer op og indgå selvstændigt i et berigende internationalt samarbejde.

Udviklingen har givet *massemedierne* en fremtrædende stilling i befolkningens kulturelle liv.

Gennem indflydelse i radiorådet må demokratiske partier, fagbevægelsen og andre folkelige organisationer sikre, at *Danmarks Radio* som offentlig kulturinstitution spiller en aktiv rolle for udfoldelsen af samfundets demokratiske liv. Udvidede demokratiske ledelsesformer må skabe reel frihed for DR's medarbejdere til at tilrettelægge en programproduktion i tættere kontakt med befolkningens liv og en sandfærdig nyhedsformidling.

Produktion og distribution af *lokale TV-programmer* skal tjene de regionale områders særlige kulturelle og demokratiske interesser, og ansvaret for ledelsen påhviler folkevalgte råd i samarbejde med Danmarks Radio.

Monopolernes magt over *pressen* må brydes. En frigørelse fra storkapitalens økonomiske og politiske kontrol med dagspressen vil skabe grundlag for nye ejendoms- og ledelsesformer, samt sikre medarbejdernes faglige og demokratiske rettigheder. Der skal derved sikres en fri politisk meningsbrydning og en nyhedsformidling, som imødekommer den arbejdende befolknings krav om sand information om de afgørende begivenheder i verdens og det danske samfunds udvikling.

Monopoliseringen indenfor de privatejede *kulturproduk-*

tionsmidler som filmselskaber, bogforlag og -klubber, grammofon- og kassettebåndsselskaber må ophæves og erstattes af kooperative eller samfundsmæssige ejendomsforhold.

Statslige afgifter som hæmmer den kulturelle aktivitet, *fjernes*.

Alle professionelle kunstnere, som individuelt eller kollektivt deltager i skabende arbejde, sikres *social tryghed og indflydelse på deres arbejdes endelige form og anvendelse*.

Under det offentlige livs demokratiske udviklingsproces må kunstudøvelsen indenfor alle kulturlivets områder spille en stadig mere gennemgribende rolle. *Kunsten må i stigende grad integreres i hverdagslivet*, i boligarkitekturen, på arbejdspladser, institutioner og skoler.

Bibliotekernes fundamentale betydning for alle uddannelser og for en berigende fritid for alle aldersgrupper udvikles gennem vederlagsfrit udlån af bøger, plader, m.m., alsidighed i samlingerne og fri adgang på tidspunkter, hvor de arbejdende har mulighed for at komme.

Museernes udbygning og kulturformidling fremmes. Dette gælder ikke kun vore største museer med deres nationale betydning, men også landets mange mindre, men lokalt forbundne egns- og kulturhistoriske museer.

Både på landsplan og lokalt må der for *teater-, film- og musiklivet* skabes de nødvendige økonomiske muligheder for at kunne opfylde befolkningens kulturelle behov, herunder ikke mindst børnenes og ungdommens.

Grundlaget for *kulturcentres og -huses* virksomhed forbedres. Oprettelse af *kulturkomiteer i fagforeninger og på arbejdspladser* støttes.

Amatørbevægelsernes betydning for landets kulturelle liv anerkendes gennem øget støtte. Der skabes økonomiske og arbejdsmæssige betingelser for, at mennesker, individuelt eller kollektivt, overalt i landet og på alle områder kan få praktiske muligheder for at udvikle deres evner til intellektuel og skabende udfoldelse.

12. Aktive fritidsmuligheder for alle

For at sikre en bedre tilværelse bliver en meningsfyldt udnyttelse af fritiden et stadigt mere fremtrædende behov. Fritiden skal ikke bare tjene til at genskabe evnen til fornyet arbejdsindsats. Der må sikres alsidige muligheder for at bruge den til kulturel og sundhedsmæssig udvikling til gavn for den enkeltes personlighed.

Eksisterende indskrænkninger i befolkningens muligheder for

sportslig, kulturel og sundhedsmæssig udvikling må ophæves. Kommerciel spekulation i befolkningens, specielt ungdommens, fritidsinteresser må forhindres, og de nødvendige midler stilles til rådighed af statslige og kommunale myndigheder.

Der udarbejdes en *ny fritidslov*, der omfatter alle former for fritidsaktiviteter, herunder undervisning i fritiden, klubarbejde, ferie, rekreation, idébestemt, sportsligt og kulturelt arbejde.

Til sikring af styring og planlægning af fritidsudfoldelsen oprettes et *centralt fritidsråd*, bestående af sportslige, kulturelle, faglige og politiske organisationer. I kommuner bidrager *lokale fritidsråd* til udbygning og styring af lokalområdets samlede fritidspolitik. I byer og bydele oprettes *offentlige kultur- og fritidscentre*, som medvirker til sikring af et bredt udbud af udfoldelses- og samkvemsmuligheder for alle befolkningsgrupper og aldersklasser.

Der foretages en stærk udbygning af alle former for *fritidsanlæg*, sports- og idrætsanlæg, ungdomshuse, pensionistcentre, klubber, feriehuse og fritidscentre.

Alle garanteres *ret til fysisk udvikling* gennem mulighed for idrætsudøvelse og til kulturel udvikling gennem *gratis fritidsundervisning*, både i form af suppleringskurser og videreuddannelse.

Der sikres muligheder for *uddannelse af kvalificerede lærere, ledere, trænere og instruktører*, ligesom bevillinger til organisationernes egen lederuddannelse og kursusvirksomhed øges.

13. Ungdommen – samfundets fremtid

I udviklingen af et levende demokrati må ungdommen spille en særlig rolle som en aktiv og initiativrig kraft. Ungdommens udfoldelse er af betydning for hele samfundets udvikling og skal derfor særlig støttes og udvikles.

Det sker gennem de fastslåede garantier for ret til *arbejde, uddannelse og fritid*. Endvidere gennem *ret til medbestemmelse* på alle samfundslivets områder, både på dem, der specielt angår ungdommen, såvel som i *statslige, amtslige og kommunale* anliggender, ved nedsættelse af *valgrets- og valgbarhedsalderen* og ved tildeling og løsning af særlige projekter i *planlægning, forskning og produktion*, til gavn for hele samfundet.

Ved udbygning af de fornødne *børneinstitutioner, kollegier og boliger* sikres *den enkelte og de unge familier* ret til at leve en selvstændig tilværelse. Alle diskriminerende bestemmelser for ungdommen i *love, overenskomster og aftaler* vil være ulovlige under den nye demokratiske udvikling.

For de lovområder, der specielt angår ungdommen, oprettes

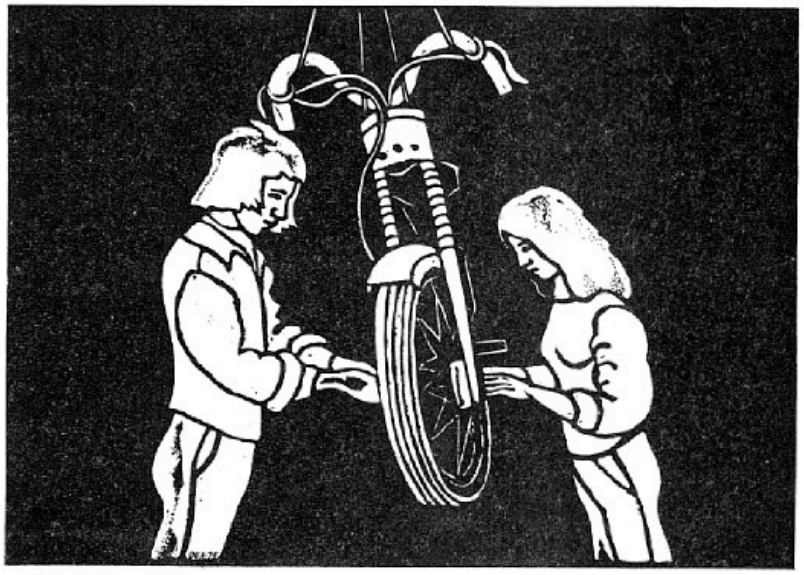

koordinerende organer, hvori ungdommens og områdets faglige repræsentanter sikres indflydelse.

Til varetagelse af ungdommens samlede interesser i opdragelsen, uddannelsen, arbejdet og i fritiden dannes et *særligt ungdomsministerium*, hvis arbejde baseres på en *ungdomslov*, der fastslår ungdommens rettigheder, forpligtelser og muligheder til at varetage sine interesser.

For at fremme den *internationale forståelse og solidaritet ydes særlig støtte* til organisationernes internationale virksomhed.

Demokratisering af samfundet og garanti for folkets frihed

1. Virkelig medbestemmelse.
2. Garantier for folkets frihedsrettigheder.
3. En ny demokratisk forfatning.
4. Lokalt selvstyre.
5. Demokratisering af statsapparatet.

En bedre tilværelse for det arbejdende folk kan kun sikres, når folket bestandig har indflydelse på de beslutninger, der træffes, og på deres gennemførelse. Kun gennem den aktive udnyttelse af nye, udvidede og garanterede demokratiske rettigheder kan monopolernes magt brydes. Der må gennemføres en dybt-

gående demokratisering af samfundet, der må bygge på folkesuveræniteten som sin højeste lov – ikke blot i ord, men i handling.

1. Virkelig medbestemmelse

Det er ikke demokrati, når der ved valg gives løfter for at samle stemmer, mens der bagefter handles uden hensyn til, hvad der blev lovet. Der må sikres folket løbende kontrol med og indsigt i gennemførelsen af løfter og programmer. Mere betydningsfulde love, såvel som planerne for den økonomiske politik, må lægges ud til folkediskussioner – til begrundelse og korrigering. En tilsvarende levendegørelse af demokratiet må gennemføres på det lokale plan.

Først og fremmest skal der i produktionslivet sikres de arbejdende mulighed for at øve indflydelse på og gribe ind i foretagendernes drift. Dette kan sikres ved lov i de nationaliserede eller offentlige virksomheder, som vil omfatte nøglestillingerne i det økonomiske liv. Men også på privatejede og kooperative virksomheder skal de faglige organisationers indflydelse øges, så arbejderne kan tilkæmpe sig samme rettigheder som på de nationaliserede virksomheder.

Der skal oprettes *bedriftsråd* valgt blandt arbejdere og funktionærer på alle virksomheder af en vis størrelse. Når rådene får fuld oplysning om de økonomiske forhold og virksomhedernes drift, kan de sammen med de faglige organisationer komme til at spille en helt ny rolle på arbejdspladserne. De skal vide, hvem der ejer virksomheden, have fuld indsigt i regnskaberne, indflydelse på investeringer, ordregivning og -tagning, prisfastsættelse, ansættelse af arbejdsledere o.lign. Alle ansøgninger om eksportkreditter, egnsudviklingsstøtte m.v. skal ligeledes godkendes af bedriftsråd og fagforening.

Det kræver også, at *fagbevægelsen* står frit og uafhængigt. Snærende bånd som arbejdsret, forligsmandslov, hovedaftale m.v. fjernes. Alle nødvendige aftaler med arbejdsgiverne kan indføjes i de løbende overenskomster. Fagbevægelsen kan kun løse sine opgaver på grundlag af klart medlemsdemokrati.

Det må tilstræbes at få oprettet faglige organer, der forener alle på en arbejdsplads til én beskæftigelses- og lønmæssig enhed, der koordinerer aktiviteterne inden for bestemte faglige områder og forhandler fælles overenskomster. Fagbevægelsen skal fortsat være en enhedsorganisation for alle arbejdere uanset øvrige anskuelser.

Fagbevægelsen og det arbejdende folks øvrige organisationer må have medbestemmelse og indflydelse på tilrettelæggelsen af

landets økonomiske politik og spille en voksende rolle i samfundets demokratiske liv.

2. Garantier for folkets frihedsrettigheder

Et nyt demokrati må udvide den personlige frihed og folkets kollektive frihedsrettigheder og skal yde garantier for, at de ikke forbliver formelle. Bestemmelserne, som giver adgang til administrativ og tidsubestemt frihedsberøvelse, må ophæves.

Den *personlige frihed* kræver sikring af privatlivets fred mod udspionering, aflytning og brevcensur. *Tanke- og ytringsfrihed* må fastslås som medborgerlige rettigheder.

Trosfrihed må sikres, og kirken må adskilles fra staten.

Krigspropaganda og fascistisk virksomhed må ligesom *raceforfølgelse* og diskrimination efter nation eller race erklæres som en forbrydelse.

Strejkefrihed er lønarbejdernes ukrænkelige ret og den eneste effektive modvægt mod privat ejendomsret til produktionsmidlerne og mod bureaukratiske overgreb og formynderi i offentlige virksomheder.

Retten til information må ligge til grund for den demokratiske meningsdannelse. Massemedierne, specielt radio og TV, må under demokratisk kontrol, ligesom pressens frihed må sikres mod afhængighed af og indgreb fra pengemagten. Pressens regnskaber må stå under offentlighedens kontrol.

Der sikres *frihed for dannelse af partier,* som respekterer landets grundlov. Partierne og andre folkelige organisationer sikres adgang til massemedierne såvel som møderet og forsamlingsfrihed. Partierne er pligtige til at forelægge offentligt regnskab. Politiske valg foregår efter forholdstalsprincippet og med 18-års valgret.

3. En ny demokratisk forfatning

En ny, demokratisk orden må bygge på en grundlov, som udvider og garanterer folkets demokratiske rettigheder. Dertil hører:

Et *frit valgt folketing,* som er garanteret og forpligtet til uafhængighed af al privat pengemagt, er landets bestemmende og lovgivende organ. Regeringen udpeges af folketinget. Folketinget sikres ret til og mulighed for kontrol med gennemførelsen af dets beslutninger. De valgte til folketinget skal være ansvarlige over for deres vælgere i henhold til det program, de er valgt på.

Kongedømmet afskaffes som et levn fra fortiden. Danmark gøres til en demokratisk republik.

Forfatningen fastslår folkets fundamentale *frihedsrettigheder,* som ydermere må omfatte *retten til arbejde, retten til uddannel-*

se, retten til bolig og retten til social sikring såvel som *lighed over for loven* uden hensyn til køn, race og nationalitet.

4. Lokalt selvstyre

Den samfundsmæssige planlægning og administration stiller krav om samarbejde mellem større enheder end de hidtidige amts- og primærkommuner, som vil blive en bremse for den planmæssighed, der er behov for i et demokratisk samfund. Derfor vil en opdeling i større *regioner, hvor landsdelenes fælles interesser kan samordnes, være en nødvendighed.* De skal både sikre den *fælles målsætning* i alle landsdele, og at udviklingen sker under hensyntagen til *befolkningens lokale behov.*

Nærdemokrati i kommunerne forudsætter, at borgerne i videst mulig udstrækning inddrages i den *kommunale planlægning.*

Inden for rammerne af den fælles planlægning må det *kommunale selvstyre* udvikles og sikres *reelt indhold.* De kommunale enheders forvaltning af samfundets love må foregå under fuldstændig folkelig kontrol.

For at garantere, at kommunerne virkelig arbejder ud fra befolkningens ønsker og behov, må ingen udelukkes fra valg på grund af arbejdsforhold eller økonomi. Kommunale råd må have en sådan størrelse, at rådenes enkelte medlemmer får reel mulighed for at holde kontakt med befolkningen og for at få sagernes behandling oplyst og kontrolleret.

For at sikre befolkningen indflydelse på kommunernes virksomhed, skal der sørges for, at befolkningen under forskellige former inddrages i administrationen. Dens foreninger, organisationer og grupperinger skal kunne få kendskab til og orientering om kommunale planer, såvel som om grundlaget for afgørelser. Dette kan bl.a. ske gennem oprettelse af lokalråd, der skal kunne gribe ind i enhver sag på et tidspunkt, hvor afgørelsen endnu ikke er truffet.

5. Demokratisering af statsapparatet

Statsapparatet må grundlæggende omformes, så det kan tjene som redskab for folket og dets demokratiske beslutninger, som det er en forpligtelse for embedsmændene at gennemføre loyalt og aktivt. Statsapparatets struktur og sammensætning må være bestemt af dette hensyn. Demokratisk kontrol må gribe ind mod tendenser til bureaukratisk udartning.

Militæret må snarest afvikles. Så længe der endnu findes militære styrker og organer, må deres uforbeholdne loyalitet over for den demokratiske orden sikres. De må ikke kunne stilles

under fremmed magts kommando, ikke kunne anvendes til politimæssige formål og ikke forvandles til en hvervet hær. Værnepligtige må sikres demokratiske rettigheder under tjenesten.

Politi og anden offentlig magt har som opgave at sikre udøvelsen af folkets personlige og kollektive friheder. Det må fornyes og ændres i sin sammensætning og struktur, så det står sikkert i folkets tjeneste.

Retsvæsenet skal gøres til en garanti for overholdelsen af folkets demokratiske rettigheder og den offentlige sikkerhed. Det må ikke være afsondret fra folket og dets virkelige liv. Dets uafhængighed må sikres, bl.a. gennem demokratiske valg af nævninge og domsmænd samt gennem adskillelse af politi og domsmagt.

Forsvarernes uafhængighed garanteres.

Kriminalforsorgen må ændres fuldstændigt. Dens formål må være at opnå lovovertræderes resocialisering og genindtræden i arbejds- og samfundslivet. Der må arbejdes henimod, at dom til frihedsberøvelse bliver undtagelsen til fordel for andre sanktioner, som kan gennemføres samtidig med, at den dømte forbliver indenfor samfundets almindelige rammer. Lovovertrædere må såvidt muligt fortsætte i normalt arbejde og sådan, at arbejdspladsen og dens organisationer kan virke kontrollerende, støttende og opdragende.

Statsapparatet må ændres, så det kan varetage *nye demokratiske funktioner* til sikring af gennemførelsen af folketingets og andre demokratiske organers beslutninger.

En demokratisk økonomisk politik

1. Demokratisk nationalisering.
2. Demokratisk planlægning.
3. Bekæmpelse af inflation og betalingsbalanceunderskud.
4. Samfundsledelse af udenrigshandelen.
5. Demokratisk skattepolitik.
6. Offentlige besparelser.
7. En fremtid for det danske landbrug.
8. En ny fiskeripolitik.
9. Sikring for selvstændige næringsdrivende.
10. En national og demokratisk energipolitik.

Fremgang for et antimonopolistisk demokrati er først og fremmest afhængigt af, at det forstår at føre en ny og demokratisk økonomisk politik, der løser opgaver til gavn for folket, som storkapitalen og dens politik har stillet sig i vejen for.

En demokratisk økonomisk politik må tage sigte på at udnytte de teknisk-videnskabelige landvindinger til at udvide produktionen, sikre en mere retfærdig fordeling og efterkomme befolkningens behov.

Det kan kun sikres, når den demokratiske stat vinder magt til at gribe bestemmende ind i samfundsøkonomien. Derfor må storkapitalens nøglepositioner overtages af samfundet, ikke blot gennem simpel statsovertagelse men gennem *demokratisk nationalisering*.

1. Demokratisk nationalisering

Demokratisk nationalisering betyder *samfundsovertagelse samt demokratisk styring*.

Samfundsovertagelserne må have et sådant omfang, at den nationaliserede sektor får tilstrækkelig vægt i samfundsøkonomien til at bestemme dens udviklingslinjer. Den må derfor omfatte:

Banker, kreditinstitutioner og forsikringsselskaber, hvorved der gives mulighed for at lede investerings- og kreditpolitikken;

energisektoren og vigtigere råstofkilder, som er afgørende i forsyningspolitikken;

de store monopoler, som direkte og indirekte behersker afgørende dele af produktion og handel, bl.a. byggematerialeindustri, værftsindustri, skibsfart, medicinalindustri og storforetagender indenfor levnedsmiddelindustrien;

større virksomheder, som indgår i *multinationale koncerner,* der optræder imod det danske folks interesser.

Den demokratiske styring skal sikre, at de nationaliserede foretagender virkelig tilrettelægger deres virksomhed i overensstemmelse med samfundets interesser og ikke bliver led i en statsmonopolisme. Det kan ikke sikres alene gennem centrale organers direktiver, men kun gennem aktiv deltagelse og kontrol af arbejdernes og personalets valgte repræsentanter, som ud over deres eget kendskab til driften skal have adgang til alle oplysninger om den.

2. Demokratisk planlægning

Støttet på en sådan nationaliseret sektor foruden på forskellige former for kooperation mellem de offentlige og andre erhvervsgrene kan økonomien ledes inden for rammerne af en samfundsøkonomisk plan, som fastlægges ved politisk beslutning af folkerepræsentationen. Den vil være fundamentalt forskellig fra de »helhedsplaner«, hvorunder storkapitalens politik er drevet. Den vil være en sammenfatning af produktions- og investerings-

programmer og af målsætninger på den økonomiske politiks område, som modsvarer befolkningens behov, og som er udformet med aktiv medvirken af arbejderne og bedriftsrådene og efter offentlig diskussion. Planen giver også rammer for medvirken fra den bestående private sektor af erhvervslivet. Planens overholdelse må følges af nye demokratiske planlægningsorganer.

3. Bekæmpelse af inflation og betalingsbalanceunderskud

Storkapitalens talsmænd skyder ofte skylden for ustabiliteten i deres system på inflationen og underskuddet på betalingsbalancen. Men dette er netop følger af statsmonopolismens system. Med demokratisk kontrol over afgørende økonomiske magtpositioner skabes der betingelser for virkeligt at imødegå disse onder. Det sker først og fremmest gennem den samlede økonomiske politik.

Umiddelbart kan der sættes ind imod udslag af monopolernes profitjag, som særligt øger betalingsunderskuddet. Dertil hører samfundsmæssigt urimelige investeringer, som væsentligt har til opgave at sikre skattefordele. En af de største kilder til underskuddet stammer fra belåning af arbejdsfrie værdistigninger på jord og fast ejendom.

Jordspekulationen bidrager samtidig til skabelse af inflation. Dette kan bremses ved, at der indføres effektivt forbud mod belåning af inflationsgevinster og samfundsskabte værdistigninger på jord og ejendom. Den virkelige løsning er, at al jord overtages af samfundet mod rimelig erstatning efter samfundsmæssig vurdering af værdien.

Jorden skal på lånebasis stilles til rådighed for dem, der skal bruge den, enten det er til landbrug, boligbyggeri, erhvervsvirksomhed eller rekreative formål.

En stærk, demokratisk styret sektor gør det endvidere muligt at begrænse markedskonjunkturernes indflydelse, således at en mere effektiv priskontrol og indgreb mod prisstigningerne kan sættes igennem, bl.a. støttet på demokratiske forbrugerråds aktivitet.

4. Samfundsledelse af udenrigshandelen

Danmark er i høj grad afhængig af en omfattende samhandel med udlandet. En planmæssig økonomisk politik forudsætter derfor også en samfundsmæssig ledelse af udenrigshandelen. Mangelen på importkontrol har i høj grad uddybet følgerne af den kapitalistiske krise for Danmark.

Handelspolitikken må aktiviseres med henblik på udnyttelse af muligheder for handel til alle sider og med alle, som vil handle

med os på lige fod og i gensidig interesse. Det gælder ikke mindst handelen med de krisefri socialistiske lande og med udviklingslandene.

En samfundsledet udenrigshandel er også forudsætningen for at kunne hævde en selvstændig stilling over for de multinationale koncerners pression og mod afpresning fra overnationale organer som EF, NATO, Det internationale Energiagentur og Verdensbanken. Den samfundsmæssige kontrol må også omfatte kapitalbevægelser. Der må indføres strenge straffebestemmelser, indbefattet konfiskation af ejendom, over for kapitalejere, som søger at sabotere de demokratiske foranstaltninger gennem kapitalflugt.

5. Demokratisk skattepolitik

Der må gennemføres en demokratisk skattereform, der sikrer, at al indkomst – kursgevinster, spekulationsgevinster m.v. – inddrages under en progressiv beskatning. Bekæmpelse af skattesnyderi skal skærpes, selskabsskatten skal forhøjes, og skatten af arbejdsfri indtægter skal være højere end skatten af lønindtægter.

Momsen og andre former for forbrugsskatter på nødvendige varer må afskaffes.

Urimelige skattefordele som adgangen til ekstraordinære afskrivninger m.v. skal fjernes. Alle fradragsordninger afskaffes fra selvangivelsen. For de nuværende parcelhusejere skal det ske gennem en aftrapning over en årrække, så boligforholdene ikke kommer til at øve indflydelse på skattens størrelse. Fradragsreglerne giver kun tilsyneladende fordele til almindelige lønarbejdere, men begunstiger velhaverne. Deres afskaffelse ledsages af bestemmelser om, at den del af en familieindtægt, der er nødvendig til sikring af rimelige levevilkår, holdes fri for skat.

Gennem en sådan demokratisk skattereform vil skattetrykket kunne flyttes over på dem, der er i stand til at bære det.

6. Offentlige besparelser

Den demokratiske kontrol med samfundsøkonomien skal også sikre, at der ikke ødes midler til unyttig og overflødig administration. Skattemyndighederne må koncentrere arbejdet om beskatning af de sorte penge og de fiktive omkostninger. Forenkling af skattesystemet og opgivelse af småligt posekiggeri over for modtagere af sociale ydelser vil kunne føre til store besparelser.

Ved at afskaffe militæret kan der frigøres store ressourcer:

arbejdskraft til produktiv virksomhed, jord til landbrug og til rekreative formål, bygninger til ungdomshuse, administration o.lign. Ved at udmelde Danmark af EF kan der ligeledes frigøres midler og bureaukratiet kan beskæres.

Ved en effektiv planlægning og en løbende udbygning af de kollektive goder undgås de lapperier og kortvarige ordninger, som nu præger kapitalismen.

7. En fremtid for det danske landbrug

Det arbejdende landbrug skal have livs- og arbejdsbetingelser, der er i takt med udviklingen på arbejdsmarkedet. Samtidig skal landets befolkning sikres gode og billige fødevarer.

Det er uforsvarligt at lade grundspekulationen, bankerne, levnedsmiddelkoncernerne og andre dele af storkapitalen afgøre landbrugets fremtid. Samtidig med støtten til familiebrugene må der arbejdes frem mod en ny landbrugsstruktur, der baseres på det bredest mulige samarbejde mellem brugene indbyrdes og mellem landbrugets og industriens arbejdere.

En demokratisk landbrugspolitik må omfatte:

Jorden skal frigøres fra al spekulation gennem nationalisering. Arbejdende landmænds ret til produktiv brug af landbrugsjorden fastslås i loven. De sikres retten til på rimelige og varige vilkår at forpagte jorden af staten.

Der må gennemføres en *jordfordeling*, der sigter mod en mere jævn fordeling brugene imellem. Storgodserne overgår til samfundseje og bruges til avlsstationer for frø, elitekvæg o.a. stamdyr eller omdannes til kooperativer, der virker som inspiration til dannelse af flere andelsbrug.

Samarbejde mellem landmændene må stimuleres og deres arbejdsbyrde lettes ved, at landbrugets foreninger organiserer en husbondafløsning, der finansieres af det offentlige.

Staten må ansætte *konsulenter*, der samarbejder i grupper, så alle driftsproblemer i det enkelte brug og i samarbejdende brug dækkes.

Landbrugets terminsydelser beskæres betydeligt gennem jordens nationalisering. For at forhindre renteåger må staten yde de nødvendige *lån* som billige, langfristede kreditter til landbrugets modernisering.

Maskinfællesskaber, andelsstalde og fælleslandbrug, kooperative indkøbs- og salgsorganisationer får særlige økonomiske og retslige fordele som et led i strukturændringer frem mod fællesdrift i landbruget.

Der må føres en *markeds- og prispolitik*, der sikrer landbruget en afsætning til priser, der giver det arbejdende landbrug en

rimelig løn for sit arbejde. Der må gennemføres effektive kontrolforanstaltninger og indgreb over for de store fødevarekoncerners avancer og profitter i omsætningsleddene. På samme måde må landbrugets omkostninger nedsættes gennem indgreb mod priser og avancer med hensyn til maskiner, gødning, foderstoffer m.m.

Private forpagtningskontrakter, produktions-, indkøbs- og salgskontrakter underkastes særlig beskyttelse, der hindrer urimelige afhængighedsforhold samt monopoldannelser med urimelige omkostninger og avancer i omkostningsleddene til følge.

EF's landbrugsordninger lægger stadig strammere bånd på dansk landbrug. I stedet for at løse problemerne fører de til destruktion af fødemidler. Frigørelse fra EF er en forudsætning for at sikre landbrugets fremtid.

8. En ny fiskeripolitik

Partsfiskere og arbejdende kutterejere må sikres rimelige eksistensvilkår. Derfor har de krav på mindstepriser, der reguleres i takt med fiskeriets omkostningsudvikling. Mindstepriserne må sikres uden at gribe til destruktion af fisk. For at sænke omkostningerne må kutterejerne sikres statslån til lav rente. Alle former for fælles fiskeri, fælles indkøb af råvarer og tjenesteydelser, fælles forarbejdning, fælles lagring og salg må stimuleres. Engroshandelens profitter må beskæres mest muligt.

Partsfiskernes forhold må sikres gennem overenskomstmæssige aftaler om garanteret mindsteløn, ferieordning, uddannelse, bedre arbejderbeskyttelse og anden social sikring svarende til risikoen ved arbejdet.

Fiskeriet må lukkes for trusseredernes spekulation gennem en licensordning, der fastlægger retten til at drive erhvervsfiskeri.

Fiskerigrænserne må udvides og fastlægges efter internationale aftaler. Der bør træffes rimelige aftaler om fiskeriets begrænsning og omfang, om yngelpleje, forureningsbekæmpelse og andre midler til at øge havenes fiskeriproduktion. Staten må foretage en systematisk yngelpleje og omplantning, så fiskebanker og havets ressourcer udnyttes bedst muligt. Dette forudsætter også, at danske farvande ikke forurenes med gift og affald. Fiskerne har krav på fuld erstatning for ødelagt grej på grund af forurening.

9. Sikring for selvstændige næringsdrivende

En antimonopolistisk politik retter sig ikke imod de selvstændige, mindre næringsdrivende indenfor handel, håndværk og industri. Den respekterer tværtimod deres ejendom, hvor den er en

frugt af egen arbejdsindsats og sparsommelighed. Den værdsætter betydningen af deres virksomhed for at sikre forsyninger og andre tjenester til befolkningen og for at fremhjælpe den samfundsmæssige produktion.

Nationalisering af bankerne og de store monopoler ophæver den trussel, som derfra udgår mod de små foretagender. De nationaliserede banker vil være forpligtede til at yde dem billige lån til etablering og drift, som kan bidrage til, at befolkningens behov efterkommes.

De næringsdrivendes tilværelse vil blive sikret, dels gennem den demokratiske skatte- og huslejepolitik, dels gennem det sociale sikringssystem.

Den demokratiske stat vil støtte udviklingen af et samarbejde mellem de enkelte småforetagender og mellem dem og de nationaliserede virksomheder. Den vil inddrage dem i planlægningen og byudviklingen, og derved sikre deres tilførsler og afsætning. Den vil organisere teknisk hjælp og konsulentvirksomhed.

10. En national og demokratisk energipolitik

Energipolitikken skal som formål have at sikre befolkningen en billig energiforsyning, både hvad angår livsfornødenheder som lys, varme, elektriske hjælpemidler, transport og produktion og til fremstilling af nye forbrugsvarer, som dækker nye menneskelige behov. Den skal samtidig forhindre spild og forurening.

En bedre udnyttelse af naturens energikilder er afgørende for en samfundsøkonomi, der skal kunne tilfredsstille de menneskelige behov og gøre arbejdet både lettere og mere produktivt.

De multinationale kapitalistiske monopoler bruger deres kontrol over energiforsyningen som et afgørende middel til at skaffe sig ekstraprofitter og bevare deres magt over samfundene. Derfor er *nationalisering af energisektoren* et hovedkrav for en demokratisk økonomisk politik.

Navnlig for Danmark, der mangler afgørende naturlige energikilder, er det vigtigt at udbygge *alsidige forbindelser for energileverancer* og udbygge en *bred energibasis*. Den ensidige afhængighed af olien og af oliemonopolerne har vist sine skadelige virkninger.

Alternative energikilder til kul og olie må udforskes og udnyttes – herunder naturgas, solenergi og vindkraft.

Med *atomenergien* er der opdaget en ny energikilde, som åbner perspektiver for en grundlæggende ændring af klodens energiproblemer og for sikring af energirigelighed. Under kapitalismen er den i første række udnyttet til militære ødelæggelsesformål, og hovedfaren ved atomenergien er fortsat den uhyre op-

lagring af sprængklare kernevåben. Udnyttet til fredelige formål har atomenergien den fordel, at den kræver meget mindre brændsels- og affaldsmængder, så luftforureningen bliver ubetydelig. Til gengæld er affaldet på grund af sin radioaktivitet farligere, og hele kraftproduktionen må omgærdes med omhyggelige sikkerhedsforanstaltninger. Disse kan og må ikke overlades til kapitalistiske monopoler, som ofte misligholder dem af profithensyn.

Det må derfor være en betingelse for atomkraftproduktionen, at den fra første færd er nationaliseret og sættes under *streng, samfundsmæssig og demokratisk kontrol* under deltagelse af demokratisk valgte repræsentanter for befolkningen og sagkundskab, som er uafhængig af monopolerne. En af kommercielle hensyn eller EF-pres forceret oprettelse af atomværker må forhindres, men det er af samfundsøkonomisk interesse at tilegne sig produktionserfaring på dette område i Danmark. Gennem samarbejde med den socialistiske verden kan Danmark sikre sig mod at blive manipuleret af de kapitalistiske monopoler på atomkraftområdet.

Oprettelse af atomkraftværker kan kun foregå efter folketingsbeslutning. Principbeslutning underkastes folkeafstemning.

På demokratisk grundlag bør der oprettes en *national energistyrelse,* der leder den nationaliserede energisektor efter en energipolitisk plan.

På alle afgørende områder indenfor energisektoren, herunder i givet fald a-kraftværker, skal der oprettes *demokratiske styringsråd,* omfattende repræsentation for det ansatte personale og deres organisationer og for uafhængig sagkundskab. De skal have reale magtbeføjelser og om nødvendigt kunne standse driften.

En selvstændig udenrigspolitik for fred og samarbejde

Et nyt demokrati i Danmark kræver også et nyt forhold til omverdenen. Den antimonopolistiske kamp er også en kamp for et selvstændigt Danmark.

En demokratisk dansk udenrigspolitik må bygge på principperne om *suverænitet og ligeberettiget samarbejde.* Danmark må kræve respekt for sine suveræne rettigheder, ligesom det respekterer andre landes. Danmark er indstillet på udvikling og udvidelse af alsidigt samarbejde med andre lande, på grundlag af ligeberettigelse og til gensidig gavn.

Danmarks nationale interesser byder det derfor aktivt at gå

ind for at støtte alle bestræbelser på at sikre, at den *fredelige sameksistens' principper bliver grundlaget for de internationale forbindelser.*

Danmark må derfor være frigjort fra blokke – såvel fra militære som NATO som fra lukkede økonomiske blokdannelser som EF eller Energiagenturet. Så længe landet endnu er bundet til sådanne blokke, må det modsætte sig alle skridt til yderligere binding og tiltage sig ret til selvstændig handlefrihed i sin nationale interesse.

Danmarks sikkerhed må opnås med politiske midler. For landets selvstændighed er militæret derfor overflødigt, i værste fald – som NATO-perioden har vist – direkte skadeligt.

Danmark må erklære sig som *neutral stat* og forlange stormagtsgarantier for sin neutralitet og suverænitet.

Danmark må aktivt støtte de *Forenede Nationer* som redskab for internationalt samarbejde på grundlag af FN's pagt.

Danmark må aktivt fremme afspænding og fredssikring af hele Europa. Det grundlag, som er lagt af konferencen for *europæisk sikkerhed og samarbejde,* må udbygges til et system af kollektiv sikkerhed, der ophæver blokkene. Vejen kan gå gennem oprettelse af permanente organer til fremme af økonomisk, teknisk-videnskabeligt og kulturelt samarbejde, som bringer folkene nærmere hinanden.

Danmark må vise selvstændigt initiativ til fremme af forhandlingerne om *afrustning* i Europa og i verdensmålestok.

Danmark må udvide og udbygge sine *handelsmæssige og andre økonomiske forbindelser* til alle sider og på ligeberettigelsens grund – i særdeleshed med socialismens krisefri markeder og direkte med de nye råstofproducerende stater – uden om multinationale monopolers og nykolonialismens kontrol.

Danmark må vise *solidaritet med imperialismens ofre,* med folk og lande, som udsættes for imperialistisk aggression eller for fascistisk undertrykkelse.

Danmark må fremme det *nordiske samarbejde* med henblik på at gøre Norden til en neutral, fredssikret og atomvåbenfri zone, der holder de nordiske lande fri af imperialistiske manipulationer og udvikler de økonomiske og kulturelle forbindelser. Norden må blive en faktor for fred og internationalt samarbejde.

Det er en selvfølgelig forpligtelse, at der fra Danmark ydes *hjælp* til lande, som er holdt i tilbagestående under århundreders imperialistisk undertrykkelse. Det gælder ikke alene over for hungersnød og naturkatastrofer, som i disse lande rammer særlig hårdt. Danmark må også efterkomme ønsker om støtte til udviklingen af den materielle basis, som fremsættes af lande og

folk, som i selvstændighed og med planmæssighed fører deres udvikling frem. »U-landshjælp« må ikke blive en støtte til nykolonialistisk udbytning, men må ydes i fuld respekt for landenes suverænitet. Den må ydes gennem samfundets institutioner og ikke gøres til redskab for private foretagenders profitjagt. Danmark må internationalt gå ind for udformningen af et nyt grundlag for forbindelserne mellem mere og mindre industrielt udviklede lande.

Grønland

Det demokratiske Danmark må alsidigt støtte de kræfter i det grønlandske folk, der mere og mere bevidst kræver selvstyre som en overgang til selvstændighed. Det må styrke Grønlands muligheder for selv at forme sin fremtid og dets ret til at udnytte sine naturlige råstoffer til gavn for sin egen arbejdende befolkning. Det grønlandske folk må kunne udvikle sin kultur i pagt med nutiden, men forbundet med dets egne traditioner, og kunne opretholde og videreudvikle grønlandsk sprog og litteratur.

Grønland er rigt på råstoffer og har naturlige muligheder for at sikre en progressiv udvikling. Men landets rigdomme er ikke kommet grønlænderne til gode. Et par hundrede års kolonistyre har holdt landet nede på et underudviklet stade. Ganske vist blev Grønland ved grundlovsændringen i 1953 formelt gjort til en del af Danmark. Men for grønlænderne betød det først og fremmest, at landet blev lagt åbent for dansk og udenlandsk kapitals profitjagt. Programmet for landets udvikling og store danske investeringer for at forvandle Grønland til et moderne samfund virker i praksis som en statsmonopolistisk foranstaltning, der letter danske og udenlandske koncerners adgang til at berige sig på landets naturrigdomme.

Dette stiller et virkeligt demokratisk Danmark overfor en uafviselig pligt til i Grønland at føre en investeringspolitik, der fremmer en ikke-kapitalistisk udvikling, der peger frem mod socialismen.

Det kræver, at der foruden ophjælpningen af en national grønlandsk økonomi, arbejdes målbevidst på at uddanne grønlændere til at beklæde de ledende stillinger, som er nødvendige i et moderne samfund. Det gælder fra folkeskolens lærerkræfter til uddannelse af teknikere, der kan organisere og lede anlægsarbejder og produktion, såvel som folk til administration, forskning, videnskab og kultur. Så vidt muligt skal sådanne uddannelser foregå i Grønland i snæver forbindelse med den grønlandske virkelighed og det grønlandske folk.

Det er en selvfølgelig demokratisk pligt straks at fjerne enhver forskelsbehandling, som f.eks. fødestedskriteriet. I Grønland bør kun grønlændere og fastboende danskere have ret til at vælge grønlandske folketingsmedlemmer eller medlemmer af landsrådet og grønlandske kommunalbestyrelser.

Grønlands naturlige råstoffer, energikilder, handel og andre områder, der udgør det materielle grundlag for det grønlandske folks eksistens og kultur, skal ikke overlades til multinationale, danske eller egne kapitalisters udbytning. Koncessioner, som hen over hovedet på det grønlandske folk er givet til fremmede, må gives tilbage til grønlænderne selv. USA's og andres militære baser i Grønland skal nedlægges.

Færøerne

Det færøske folk må sikres ret til fuldt nationalt selvstyre, og det må anerkendes, at spørgsmål angående Færøernes statslige stilling kun kan løses i overensstemmelse med det færøske folks ønsker. Kun på dette grundlag kan et forbund mellem de to folk eksistere.

Et demokratisk Danmark må gøre op med alt dansk formynderi i forholdet til Færøerne, bl.a. således, at Lagtingets beslutninger, om at NATO skal ud af Færøerne, træder i kraft, og at Færøerne – uanset dansk handelspolitik – får ret til at bestemme fiskerigrænsen og råde for udnyttelsen af søterritoriets undergrund.

Et demokratisk Danmark må ligeledes sikre overholdelse af Færøernes beslutning om at forblive udenfor EF og overhovedet deres selvstændige mulighed for at holde sig fri af imperialismens blokke.

Der må ydes støtte til det færøske folks materielle og kulturelle udvikling på nationalt grundlag, og så det selv får mulighed for at fremme en antimonopolistisk udvikling på Færøerne.

*

Der kan skabes sådanne forhold i Danmark. Samfundet råder over tilstrækkelige hjælpekilder dertil. Det drejer sig om at få dem brugt rigtigt.

Det er et spørgsmål om magten i samfundet. Storkapitalens herredømme fører uvægerligt til den nød, frygt og meningsløshed, som vi kender i dag. Der sker kun en ændring gennem en folkelig kamp, der gør de mange til en magt.

Men varig fremgang for folket kræver, at det arbejdende folk ændrer selve grundlaget for samfundet til et socialistisk samfund.

IV * Det socialistiske Danmark

Et antimonopolistisk demokrati, der bryder storkapitalens magt, vil betyde afgørende fremskridt for det arbejdende folk. Det betyder dog ikke, at samfundsproblemerne er løst. Men det giver det arbejdende folk midler og muligheder i hænde til at gøre det.

Det må imødeses, at reaktionens kræfter med de midler, som de kan bringe i anvendelse, vil gøre sig alle anstrengelser for igen at tvinge udviklingen tilbage. De vil gå til angreb mod folkets nyvundne rettigheder. De vil hetze mod de antimonopolistiske foranstaltninger. De vil ikke vige tilbage for sammensværgelser for at fremme deres formål. Et aktivt demokrati må imødegå sådanne anslag.

Anslagene retter sig imidlertid mod en politik, som ikke blot i ord, men også i gerning sætter ind for at skaffe de arbejdende mennesker en bedre tilværelse, og de kan derved føre til, at folkets store flertal overbevises om nødvendigheden af endeligt at sikre sin sejr gennem overgang til et socialistisk samfund, hvor det arbejdende folk ikke blot råder over visse politiske magtpositioner, men over hele den økonomiske og statslige magt.

Socialismen finder i hvert land sin nationale form ud fra de betingelser, som arbejderklassens kampe og landets historiske udvikling har skabt. *Vi anerkender derfor ingen »model« for socialismen. Derimod findes der almengyldige lovmæssigheder for opbygningen af et socialistisk samfund, som er klarlagt og sammenfattet i den marxistisk-leninistiske teori.* De kræver især:

– at produktionsmidlerne overgår til folkeeje;
– at folket under en bevidst arbejderklasses ledelse erobrer og fastholder den politiske magt;
– at statsapparatet forandres fra at være et redskab for mono-

polkapitalens herredømme til at være det arbejdende folks magtapparat;
– at det bruges til planmæssig udvikling af samfundsøkonomien og som grundlag for en fornyende demokratisk og kulturel udfoldelse for folket;
– at samfundet udvikles i ubrydeligt venskab og levende erfaringsudveksling med socialismens og fremskridtets kræfter overalt i verden.

Marx og Lenin understregede, at dette hovedindhold i teorien for den socialistiske revolution og proletariatets diktatur må antage en mangfoldighed af former alt efter forholdene til forskellig tid og under forskellige nationale betingelser.

Socialismens sejr i Danmark vil være fuldbyrdelsen af den danske arbejderklasses kamp for at afskaffe udbytning og undertrykkelse og dermed også af det danske folks demokratiske stræben. Den vil videreføre, hvad der er opnået på den antimonopolistiske kamps vej. Ingen af de fremskridt og friheder, som det arbejdende folk har vundet sig, vil blive opgivet. De vil blive videreudviklet og udvidet. Dette vil bestemme formerne for det socialistiske samfund i Danmark.

Det socialistiske samfund i Danmark vil bygge på, at *alle afgørende produktionsmidler er samfundsejendom eller kooperativt ejet*. De udnyttes efter en planøkonomi, som lader sig lede af, hvad folket har brug for, og hvor socialismens grundsætning: enhver yder efter evne og modtager efter sin indsats, bliver virkeliggjort.

Det arbejdende folks magt bygger derfor på, at *folkets demokratiske rettigheder sikres og udvides* til at omfatte nye områder af samfundslivet – navnlig inden for produktionslivet, den økonomiske politik og ved fastlæggelsen af samfundsplanerne. Det forudsætter en aktivisering af det arbejdende folk og højnelse af dets samfundsmæssige bevidsthed, så den demokratiske ledelse af samfundet bliver reel, ikke blot formel, og så reaktionære anslag for at bringe det gamle klasseherredømme tilbage kan forhindres.

Samfundets politiske organisation bygger på *et levende demokrati, som inddrager de arbejdende masser og deres organisationer direkte i forvaltningen af samfundets anliggender*, så bureaukrati og overflødig administreren forhindres. De styrende organer, lokalt som centralt, vælges ved *frie valg* med deltagelse af alle partier, der respekterer det socialistiske samfunds grundlov. Folketinget gøres til folkesuverænitetens sæde og et virkeligt udtryk for, hvad der rører sig i folket.

For at opbygningen af socialismen skal lykkes, er det afgø-

rende, at *arbejderklassens revolutionære parti* i kraft af sin indsigt, erfaring og forbundethed med de arbejdende masser formår at vinde anerkendelse som den ledende kraft i samfundet.

Det arbejdende folks magt *sikrer de personlige friheder* og midler til personlighedens udfoldelse. Den opbygger en ny statslig administration som et effektivt redskab for at virkeliggøre det arbejdende folks ønsker og varetage dets interesser.

Et sådant samfund sikrer også *nye forhold menneskene imellem,* hvor samarbejde, solidaritet og tillid træder i stedet for brødnid, konkurrencejag og mistro.

Socialismens Danmark vil være et selvstændigt Danmark, der udvikler forbindelser med andre lande på ligeberettigelsens grund og suverænt træffer sine afgørelser.

Samfundsforandringen i Danmark kan kun være det danske folks eget værk. Kampen for Danmarks selvstændighed er en uløselig bestanddel af det arbejdende folks kamp for at vinde magten i Danmark. Men Danmark kan ikke af den grund være sig selv nok. Landets skæbne er på det nærmeste forbundet med den internationale udvikling, ligesom arbejderklassens kamp i vort land er forbundet med arbejderklassens og alle antiimperialistiske kræfters kamp og stræben verden over.

Socialismens Danmark vil derfor bygge på arbejderklassens internationale solidaritet for fred, national befrielse og socialisme. Ligesom den internationale modstand mod imperialismen er en afgørende støtte for Danmarks fred og selvstændighed, må også vi yde fuld solidaritet over for andre folk, der udsættes for imperialismens overgreb. Et socialistisk Danmark vil som suveræn stat udvikle de frugtbringende, ligeberettigede og broderlige forbindelser til den socialistiske verden, som kapitalismens Danmark til skade for landet har saboteret.

Det er et sådant socialistisk Danmark, kommunisterne kæmper for. De ser deres mål i at udvikle en folkebevægelse for socialismen, som forener folkeflertallet om endeligt at få gjort op med monopolernes og reaktionens magt og føre den socialistiske revolution af samfundsforholdene igennem.

V * Den samfundsforandrende kraft

1. Enhed giver styrke

Storkapitalens klasseherredømme kan kun opretholdes, så længe brede lag i den arbejdende befolkning passivt tvivler om, at forholdene kan forandres. Indprægning af sådanne opfattelser – hele livet igennem, med alle slags midler og i mangfoldige varianter – er en bestanddel af klasseherredømmets system. De fleste ønsker en forandring, men mange ser ikke hvordan.

Alle fremgange, som arbejderklassen og folket har tilkæmpet sig, er vundet gennem de manges fælles handling. Enhed og organisation er den nødvendige kampmetode for arbejderklassen. Kun sådan kan de mange, der gennem deres samlede arbejdsindsats holder samfundet i gang, skabe en modmagt mod magthaverne over samfundet. På den måde er enhed og fælles optræden vejen til at forme den samfundsforandrende kraft, der kan sikre et demokratisk omsving og en socialistisk samfundsrevolution.

Det véd den herskende klasse meget vel. Derfor er den ufravendt bestræbt på at forhindre, at arbejderklassen og hele den arbejdende befolkning finder frem til en sådan enhed. Den søger at sætte den ene gruppe op imod den anden, at give nogle fordele på andres bekostning, at skaffe borgerlig og småborgerlig ideologi indflydelse blandt de arbejdende og fremme politisk og organisatorisk splittelse.

2. To hovedretninger i arbejderbevægelsen

Historisk er der opstået forskellige retninger inden for arbejderbevægelsen. De to hovedstrømninger er:

Den reformistiske og samfundsbevarende. Den ser sin opgave i at administrere det kapitalistiske samfund. Den går ind for reformer med det formål at få folk til at affinde sig med det bestående. Den præker »klassesamarbejde« for at få arbejderne

til at afholde sig fra kamp for deres interesser. Den fortæller, at samfundet af sig selv vil »vokse ind i socialismen«, således at det arbejdende folk passivt bør afvente bedre tider.

Den revolutionære og samfundsforandrende. Den ser sin opgave i at styrke arbejderklassen i dens kamp for sine interesser, for at forandre samfundet, for at overvinde det kapitalistiske klasseherredømme. Den kæmper for reformer og rettigheder, der kan bedre arbejderklassens stilling og styrke den i den videre kamp. Den sætter ind for at tilkæmpe resultater, der kan øge arbejderklassens selvbevidsthed over for storkapitalen. Den gør det klart, at ingen samfundsforandring kommer af sig selv, men kun gennem det arbejdende folks egen aktivitet.

Arbejderbevægelsens internationale erfaring har vist, hvor hver af de to veje fører hen. Intetsteds, hvor man har fulgt reformismens vej, har det ført ud af kapitalens klasseherredømme. Alle sejre, der er vundet for socialismen, er vundet ad den revolutionære vej.

Der, hvor man prækede »klassesamarbejde«, har man indordnet arbejderklassen under det kapitalistiske klasseherredømme og svigtet dens kamp. Der, hvor man udfoldede klassekamp, har det arbejdende folk kunnet gøre sig til en magt i samfundet.

I Danmark har Socialdemokratiets ledere ikke villet drage den uafviselige lære heraf. Skønt de har måttet erkende, at 100 års socialdemokratisk politik ikke har ændret fordelingen af samfundsproduktet, og har måttet konstatere to »arbejderflertal«s fallit (1966, 1971), fortsætter de ad samme vej. I klassesamarbejdets navn går de ind for udvidet anvendelse af statsmagten i monopolernes tjeneste og forbinder sig med højrepartier i at gennemføre deres politik. De kommer derved mere og mere i modstrid med interesserne hos dem, som de har indflydelse på.

Reformismen har af historiske grunde længe været dominerende i dansk arbejderbevægelse. Det har kapitalismens klasseherredømme støttet sig på. Kapitalismens uddybede krise betyder derfor også en krise for reformismen. De, der havde troet den, havde ikke regnet med, at det var sådanne forhold, man »voksede ind i«. Flere og flere forstår, at samfundsbevarende reformer ikke fører frem. Man forsøger derfor at lokke med ny-reformistiske forestillinger – om ØD og »det solidariske samfund«. Men de har alle den traditionelle reformismes kendetegn og antaster lige så lidt storkapitalens magt.

Det skaber ikke nogen samfundsforandrende kraft, når man opportunistisk viger uden om de nødvendige kampopgaver til fordel for en afventen, som kan synes mere bekvem. Det er det,

reformismen opfordrer til. Men det samme gøres også fra kredse, som formulerer sig »revolutionært«. I krisetider, hvor mange nye lag vækkes til bevægelse og protest, opstår der også tendenser til at erstatte revolutionær politik med »revolutionært« frasemageri, som er en småborgerlig form for protest.

I praksis fører højre- og »venstre«-opportunisme til de samme konsekvenser. Fra begge sider siges, at arbejdernes daglige kampe må være forgæves og kampen for antimonopolistiske reformer formålsløs. De første siger, at det er umuligt at indrømme arbejderne forbedringer, de sidste, at det ikke nytter noget. De første siger, at vi må affinde os med det bestående, de sidste, at vi må afvente »det store sammenbrud«, før der kan ændres på det. De første vil ikke føre kampen, de sidste vil ikke sikre betingelserne for at gøre det. Begge dele fører til afmagt over for problemerne, ikke til en samfundsforandrende kraft. Derfor er det nødvendigt at overvinde opportunismens indflydelse.

3. Aktionsenhedens metode

Eksistensen af forskellige retninger i arbejderbevægelsen får nogle til at benægte muligheden af at samle kræfterne i arbejderklassen og det arbejdende folk til en samfundsforandrende kraft.

Det er rigtigt, at det er afgørende principielle indstillinger, som skiller de forskellige retninger. På sin vej frem kommer arbejderbevægelsen ikke uden om at træffe et valg mellem klassekamp og klassesamarbejde, at frigøre sig fra alle former for borgerlig ideologis indflydelse. Men det er ikke rigtigt, at arbejderbevægelsen af den grund blot kan afvente, at man diskuterer sig til afklaring.

Virkeligheden trænger sig på og stiller sine krav. De fælles interesser sætter sig igennem og kræver fælles kamp. Heroverfor er enhedens vej mulig og den eneste, der fører frem. Det er nødvendigt at overvinde de kræfter, der stiller sig i vejen for den.

Samfundets krise stiller det arbejdende folk over for så afgørende fælles problemer, at samlet optræden i en række sager er både nødvendig og mulig. Men man kan og bør ikke begynde med at forlange enhed om alt. *Aktionsenhedens metode* må anvendes.

Den består i på tværs af uoverensstemmelser at drage det, der er enighed om, i forgrunden som grundlag for fælles aktion. Enhed kræver loyalitet over for det fælles aktionsgrundlag, så

den gensidige tillid styrkes til en videreførelse af den fælles indsats. Enhed er fremfor alt fælles handling.

Af fælles kamp vokser fælles erfaring. Derfor baner selv en begrænset aktionsenhed vej for en videre udvikling. Enhed forhindrer ikke, at partierne selvstændigt virker ud fra deres forskellige grundopfattelser, men den fælles kamp skaber bedre betingelser for en frugtbar meningsudveksling og gensidig kritik. Sådanne diskussioner bliver også nødvendige, når enheden drager flere kræfter til og rejser nye kampopgaver. Den praktiske

kamps erfaringer er den sikreste vej til at rydde fordomme og falske forestillinger til side og til at fremme afklaring og forståelse af den samfundsmæssige kamps krav. *Fælles drøftelse – enhed – handling* – det er vejen frem.

4. Det arbejdende folks organisationer

Fagbevægelsen spiller en afgørende rolle for skabelsen af arbejderklassens enhed. Fagbevægelsen er hele klassens organisation, som er dannet for at forsvare lønarbejdernes interesser over for kapitalen. Det er en afgørende fordel, at fagbevægelsen i Danmark er en enhedsorganisation.

Men tiden rejser nye krav til fagbevægelsen og pålægger den øget ansvar. Der er mere end nogen sinde brug for en levende og kampduelig fagbevægelse, som øger sin indflydelse i samfundet som helhed. Derfor må den bygge på et aktivt medlemsdemokrati, og dens struktur må tilpasses dens rolle som kamporganisation. Den kan ikke blot begrænse sig til at varetage klassens umiddelbare økonomiske interesser, men må også fremføre klassens *fælles* krav til statsmagtens politik. Det kan den ikke gøre med fornøden styrke, når den ensidigt er knyttet til eller underlagt et enkelt parti.

Det arbejdende folk råder også over andre organisationer. Der findes lejerbevægelser, pensionistforeninger, kvindebevægelser, organisationer af ungdom og uddannelsessøgende, sportsorganisationer o.a. Ved siden af arbejderklassens organisationer eksisterer store lønmodtagerorganisationer – for funktionærer, tjenestemænd, teknikere, intellektuelle – som i stigende grad udfolder faglig aktivitet, og hvis voksende sammenhold med fagbevægelsen er af stor betydning for en samling mod storkapitalen. Ligeledes kan landbrugernes, fiskernes, de småhandlendes og andre selvstændiges organisationer spille en vigtig rolle. Når disse lag erkender, at også deres interesser kun varetages gennem en demokratisk politik rettet mod storkapitalen, kan deres organisationer yde et vigtigt bidrag til at skabe det arbejdende folks enhed. En sådan aktivitet kan bringe hele det politiske liv nærmere til folkets virkelige interesser.

Udformningen af den samfundsforandrende kraft må således vokse ud af den daglige kamps indsats for samlende og håndgribelige krav. Dermed stilles det arbejdende folk over for nødvendigheden af også at sikre et omsving i hele landets politik. Erfaringen vil vise flere og flere, at dette kun kan sikres gennem fælles indsats for indgribende samfundsændringer.

Men skabelsen af det arbejdende folks enhed, udformningen af den samfundsforandrende kraft er en kamp. På dens vej må

utallige splittelsesforsøg og forvirringsmanøvrer overvindes. Det kan kun sikres ved, at der føres *politik på en ny måde*, som mere og mere inddrager bevægelserne i folket selv i afgørelserne. En sådan politik kan kun føres igennem, når den ledes af bevidste, konsekvente og udholdende anstrengelser.

VI ⋆ Danmarks kommunistiske Parti

Den historiske nødvendighed af samfundets overgang fra kapitalisme til socialisme fuldbyrdes ikke af sig selv. De undertrykte og udbyttede klassers moralske fordømmelser og spontane protester er ikke nok til at bryde storkapitalens klasseherredømme. De må udvikles til bevidst og samlende handling, der gør det arbejdende folk til en magt.

Det kan kun opnås, når de bevidste forkæmpere for arbejderklassens sag vinder retningsgivende indflydelse. Som hele arbejderbevægelsens erfaring viser, må de derfor slutte sig sammen i *arbejderklassens revolutionære parti, der konsekvent bygger på den videnskabelige socialismes ideologi og udgør en organiseret og bevidst handlende enhed.* Uden et sådant parti er der intetsteds vundet sejre for socialismen. Til løsning af vor tids komplicerede opgaver med at udvikle den demokratiske kamp mod storkapitalen til et opgør med dens magt, er eksistensen og indflydelsen fra et sådant parti af afgørende nødvendighed.

Danmarks kommunistiske Parti er dannet og har udviklet sig som den danske arbejderklasses revolutionære parti.

Det har videreført de traditioner fra Louis Pios første socialistiske partidannelse, som satte sig som opgave at hævde arbejderklassens selvstændige interesser over for den herskende klasse og føre dens kamp frem til socialismens sejr.

Det har i hele sin virksomhed stået i den danske arbejderklasses og folkets tjeneste. Når kommunisterne stod stærkt, stod arbejderklassen stærkt. I de mest afgørende stunder for det danske folk stod kommunisterne i de første rækker i kampen for dets sag.

Dette har ikke indbragt kommunisterne hyldest fra magthaverne over samfundet eller fra dem, som svigtede folket. De har tværtimod søgt at forsvare deres snævre interesser ved at an-

gribe og bagvaske kommunisterne. Men trods al pression har det kommunistiske parti forstået at hævde sig og sikre nye gennembrud, fordi det konsekvent og principfast videreførte kampen for arbejderklassens og folkets virkelige interesser.

I alle de store afgørelser, som det danske folk har været stillet over for, har kommunisternes stilling vist sig som den holdbare, mens deres angribere har måttet søge tilflugt i flove bortforklaringer. Det gjaldt frihedskampen under besættelsen. Det gjaldt advarslerne mod NATO-politikken. Det gjaldt modstanden mod EF-medlemskabet. Det gjaldt påvisningen af, at konjunkturen i 60'erne ikke havde gjort kapitalismen »krisefri«, men tværtimod førte ud i en dybere krise. Altid har kommunisterne forsvaret folkets demokratiske rettigheder og nationens interesser, som derimod blev angrebet af dem, der beskyldte kommunisterne for at være »udemokratiske« og »unationale«.

I det lange løb er det gerningerne, der tæller. Danmarks kommunistiske Parti har vist sig som et egnet redskab for at bane nye veje i arbejderklassens og det danske folks kamp. Det skyldes, at det er et parti af særlig art.

Danmarks kommunistiske Parti bygger konsekvent på *marxismen-leninismens teori,* som er nødvendig for at forstå og handle effektivt i den klassekamp, der bestemmer både den danske og den internationale samfundsudvikling og de opgaver, som dermed stilles.

Danmarks kommunistiske Parti bygger i sin organisatoriske virksomhed på *den demokratiske centralismes* prøvede principper, som forener bred og aktiv diskussion med evnen til at træffe beslutninger, og som sikrer, at partiet handler som en enhed.

Danmarks kommunistiske Parti er *rodfæstet i den danske arbejderbevægelse* og tæt forbundet med klassen i alle dens kampe, problemer og bestræbelser.

Danmarks kommunistiske Parti *forbinder socialismens idé med den danske arbejderklasse* og med det arbejdende folks daglige kampe.

Danmarks kommunistiske Parti er et *selvstændigt og suverænt parti,* der er et led i den internationale kommunistiske bevægelse og derved forbinder det arbejdende folks kamp i Danmark med folkenes kamp verden over – mod imperialismen, for fred og socialisme. Det ser *arbejderklassens internationalisme* som en afgørende kraft i verdens videre overgang fra kapitalisme til socialisme.

Danmarks kommunistiske Parti går inden for den kommunistiske verdensbevægelse ind for en *styrkelse af enheden mellem de kommunistiske partier på marxismen-leninismens og arbej-*

derinternationalismens grund. Partiet medvirker derfor til at udvikle partiernes internationale aktionsenhed i kampen mod imperialisme og ydermere til at fremme deres ideologiske enhed gennem fælles diskussioner til skabende videreudvikling af den marxistiske tanke over for nye tiders problemer. Partiet vender sig derfor afgjort imod maoismens ideologiske og politiske bestræbelser på – endda med støtte af de mest indædte antikom-

munister – at drive kiler ind i den kommunistiske bevægelse og de antiimperialistiske kræfters fællesfront.

Kommunisterne arbejder bestandig på at gøre deres parti til *et stærkere og bedre redskab for arbejderklassens kamp*. De våger over, at opportunisme ikke får lov at afsvække dets virksomhed – hverken i form af reformistisk tilpasning og ladhed eller i form af frase-»revolutionær« sekterisme og virkelighedsflugt. Kommunisterne ser det som deres stadige forpligtelse at arbejde så godt og rigtigt, at deres parti vinder tillid og styrke til at løse opgaverne som førende kraft i arbejderklassens og folkets kamp.

Kommunisterne ser deres daglige slid og virke som led i den verdensomskabende proces, der opfylder vort århundrede – i *verdens overgang fra kapitalisme til socialisme*, som indledtes med sejren for Oktoberrevolutionen i Rusland 1917. Dette perspektiv giver kraft og inspiration i løsningen af de opgaver, der står for.

Kapitalismens uddybede krise taler for hver dag mere indtrængende om, at menneskehedens fremtid må gå gennem oprettelse af socialismens samfund, hvor udbytning er ophævet, og enhver arbejder efter evne og modtager efter sin indsats.

Men menneskenes muligheder rækker i vor tid endnu videre. Når videnskabens og teknikkens muligheder fuldt udnyttes, når værdier og viden ikke længere ødes på krig og tilintetgørelsesformål, så kan der skabes rigelighed til alle. Så kan arbejdstiden gøres til en lille del af tilværelsen, som i stedet kan opfyldes af skabende fritid uden jag og stress. Så kan menneskene styre både naturen og deres eget samfund uden om nedbrydning og katastrofer. Så vil menneskeheden træde ud af sin forhistorie – og ind i *kommunismens* samfund, hvor klasserne vil være forsvundet, hvor folkene styrer sig selv og leder deres samfund uden stat, og hvor livets goder fordeles efter det højere princip, at *enhver arbejder efter evne og modtager efter behov*.

Det er ikke verden, der er ved at gå under. Det er kapitalismens system. Derfor lader kommunisterne sig ikke knuge til jorden af de gamle samfunds ondskab og pessimisme. De går i kamp for det ny samfund med revolutionær optimisme.

Kommunismen er verdens fremtid!

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk